

MONITORIMI I PROCESEVE PENALE

MANUAL PER GAZETARET

Komiteti i juristëve
për të Drejtat e Njeriut

MONITORIMI
I PROCESEVE PENALE
MANUAL PER GAZETARET

MONITORIMI I PROCESVEVE PENALE

MANUAL PER GAZETARET

Botuesi

Sherbimi Ligjor Falas Tirane
Bulevardi "Bajram Curri"
Pallatet Agimi, Shk.18, Ap.322, Tirane
<http://www.tlas.org.al>

Për botuesin

Rajmonda Bozo

Pergatitur nga

Milan Filipovic

Associates:

Viktor Gumi, Shërbimi Ligjor Falas Tiranë (TLAS)
Valza Sadriu, Grupi i Kërkimit të Politikave të Ballkanit (BPRG)
Gordana Lonić, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut RS
Hajdi Sterjova-Simonovik, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut në Republikën e Maqedonisë

Ky Manual është hartuar në kuadër të projektit "Fuqizimi i raportimit për standardet e shtetit ligjor në Serbi, Maqedoni, Shqipëri, Kosovë dhe Bosnje dhe Hercegovinë"¹ me mbështetjen e Shoqatës së Avokatëve Amerikanë, Iniciativa për Shtetin Ligjor (ABA ROLI)

Deklaratat dhe analizat e shprehura janë vetëm ato të autorëve dhe nuk pasqyrojnë qëndrimin zyrtar të YUCOM, as nuk janë miratuar nga Dhoma e Delegatëve ose Bordi i Guvernatorëve të Shoqatës së Avokatëve Amerikanë dhe nuk përfaqësojnë pozicionin apo politikën e amerikanëve Shoqata e Avokatëve. Për më tepër, asgjë në këtë botim nuk duhet të konsiderohet të japë këshilla ligjore për raste specifike.

-
- 1 Projekti u zbatua në rajonin e Ballkanit Perëndimor në bashkëpunim me pesë organizata partnere: Komiteti i Avokatëve për të Drejtat e Njeriut (YUCOM) – Serbia, Tirana Legal Aid Society (TLAS) – Shqipëria, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut RS – Bosnja dhe Hercegovina, Grupi i Kërkimit të Politikave të Ballkanit (BPRG) – Kosovë, dhe Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut në Republikën e Maqedonisë – Maqedoni

PËRMBAJTJE

I. HYRJE	5
II. ÇËSHTJE SPECIFIKE	7
1. SERBIA	7
2. MAQEDONIA	8
3. SHQIPERIA	9
4. KOSOVA	10
5. BOSNIA DHE HERCEGOVINA	11
III. UDHEZIME PER RAPORTIMET	13
1. AKSESI NE GJYKATE	13
2. PËRGJEGJESIA LIGJORE E GAZETARËVE	15
3. VËSHTRIM I PËRGJITHSHEM NË KODIN E PROCEDURËS PENALE NË SHQIPËRISË	18
3.1. DETYRAT E KODIT TË PROCEDURËS PENALE DHE PARIMET E TIJ	18
3.2. SUBJEKTET E PROCEDURËS PENALE	19
3.3. MBROJTJA E TË PANDEHURIT	21
3.4. VIKTIMA E VEPRËS PENALE	21
3.5. AKTET PROCEDURIALE PENALE	22
3.6. PROVAT NË PROCEDURËN PENALE	22
3.7. MASAT E SIGURIMIT SIPAS KODIT TË PROCEDURËS PENALE	26
3.8. VEPRIMTARIA E PROKURORIT	27
3.9. VEPRIMTARIA E GJYKATËS	30
3.10. SHQYRTIMI GJYQËSOR	30
3.11. VENDIMI I GJYKATËS DHE LLOJET E GJYKIMEVE	31
3.12. GJYKIMI I DREJTPËRDREJTË	31
3.13. GJYKIMI I SHKURTUAR	31
3.14. URDHËRI PENAL	31
3.15. GJYKIMI ME MARRËVESHJE	31
3.16. ANKIMI I VENDIMIT	32
3.17. EKZEKUTIMI I VENDIMIT TË GJYKATËS	33
IV. PRAKTIKA E GJYKATËS EUROPIANE PËR TË DREJTAT E NJERIUT	35
4.1. ALLENET DE RIBEMONT kundër FRANCES	36
4.2. PELTEREAU-VILLENEUVE kundër ZVICRES	37

4.3.	BÉDAT kundër ZVICRËS	37
4.4.	TOURANCHEAU DHE JULY kundër FRANCËS	38
4.5.	PINTO COELHO kundër PORTUGALISË	38
4.6.	VON HANNOVER kundër GJERMANISË	38
4.7.	VON HANNOVER kundër GJERMANISË NR. 2	39
4.8.	AXEL SPRINGER AG kundër GJERMANISË	39
4.9.	DELFI AS kundër ESTONISË	40
4.10.	MTE kundër HUNGARISË	40
4.11.	BORDI EDITORIAL PRAVOJE DELO AND ŠTEKEL kundër UKRAINËS	41
4.12.	STOL kundër ZVICRËS	41
4.13.	TIMES 1 DHE 2 kundër MBRETERISË SË BASHKUAR	42

I HYRJE

Ky Manual është hartuar në kuadër të projektit “Fuqizimi i raportimit për standardet e shtetit ligjor në Serbi, Maqedoni, Shqipëri, Kosovë dhe Bosnje dhe Hercegovinë” në përpjekje për të mbështetur gazetarët në rajon të kapërcejnë vështirësitë që kërcënojnë pavarësinë dhe profesionalizmin e tyre dhe t’i aftësojë ata të kuptojnë plotësisht rolin e tyre mbikëqyrës në vazhdimësinë e reformave të shtetit ligjor. Institucionet përgjegjëse për zbatimin e reformave, në mënyrë që ato të konsiderohen përgjegjëse, duhet vazhdimisht të jenë nën syrin vigjilent të mediassë lirë dhe të pavarur. Kjo është veçanërisht e rëndësishme me sistemin e drejtësisë penale që synon, jo vetëm të ketë një rol ndëshkues, por edhe parandalues, rol i cili varet shumë nga niveli i besimit të publikut.

Bërja publike e gjyqeve penale ka përfitime të shumëfishta për të drejtat e të akuzuarit, si dhe për pavarësinë dhe llogaridhënien e gjyqësorit. Me njohje të mirë të procedurave penale dhe vlerësim të mprehtë për raportimin profesional dhe etik, gazetarët janë në gjendje të ofrojnë për publikun një pasqyrë shumë të nevojshme në punën e gjyqësorit. Mbulimi objektiv dhe i balancuar e sjell gjyqësorin më afër qytetarëve, duke demistifikuar të gjithë procedurën ligjore dhe opinionin ekzistues se vendimet e pafajësisë ose vendimet gjyqësore me dënime të perceptuara si të lehta, vijnë si rezultat i korrupsionit në gjyqësor.

Rindërtimi i besimit të tronditur të publikut ndaj gjyqësorit është një parakusht për reforma të suksesshme dhe të qëndrueshme në një shtet ligjor dhe për hyrjen e pritshme të vendeve tona të Rajonit në Bashkimin Evropian. Një pengesë e madhe është rritja e autoritarizmit dhe rënia e lirisë së mediave në shtetet e rajonit. Të përballur me presione ekonomike, kërcënime dhe sulme fizike, shumë gazetarë përdorin vetëcensurimin, ndërsa të tjerët, për të rritur shpërndarjen e mediave të tyre, përdorin shkrime të stilit *“tabloid”*, duke sjellë një rënie të përgjithshme në cilësinë e medias dhe objektivitetin e saj.

II ÇËSHTJE SPECIFIKE

1. SERBIA

Cënimi i prezumimit të pafajësisë është shkelja kryesore e ligjit e kryer në media, si dhe më e shpeshta². Kjo shkelje po dëmton seriozisht besimin e publikut tek gjyqësori, duke i bërë qytetarët të besojnë se vendimet e pafajësisë ose dënimet e perceptuara si të lehta janë pasojë e korrupsionit të përhapur në gjyqësor. Kjo përforcohet nga fakti se kjo shkelje, shpesh, kryhet nga anëtarët e ekzekutivit gjatë ose madje duke i paraprirë arrestimeve në rastet e publikuara të korrupsionit. Shpesh në këto raste, personat e arrestuar shpallen të pafajshëm duke lënë hapësirë për hamendësime se prokuroria e ka trajtuar rastin e papërgatitur, pa prova të mjaftueshme dhe nën presionin politik të ekzekutivit.

Ndonjëherë, edhe ndalimi i të akuzuarit është urdhëruar nga gjykata duke mos patur asnjë arsye tjetër përveç shqetësimit publik që shpesh shkaktohet nga mediat tabloide të cilat në raportimet e tyre shkelin prezumimin e pafajësisë. Ndërsa sistemit gjyqësor i humbet rëndësia për shkak të përgjegjësisë për dëmet e paguara për ndalim të paligjshëm, ata që shkelin prezumimin e pafajësisë nuk përballen me pasoja të vërteta. Në kundërshtim me raportet e qeverisë që pretendojnë përfundimin e plotë të masave në Planin e Veprimit për Kapitullin 23 me qëllim të reduktimit të këtij fenomeni të përhapur, autoriteti kompetent për shtypin e shkruar, Ministria e Kulturës dhe Informacionit, nuk ka filluar asnjë procedurë të vetme për këtë kundërvajtje gjatë këtyre tre viteve. Për shkak se procedurat ekzistuese ligjore rrallë përdoren nga autoritetet kompetente, ka nisma për të përfshirë shkeljen e prezumimit të pafajësisë si një vepër penale, e dënueshme me afat burgimi.

Megjithatë, shpesh ky nuk është mjet për presion politik, por mjet për rritjen e shitjeve të medias. Të pandehurit, të drejtat e të cilëve janë shkelur shpesh janë të mitur ose persona të varfër të cilët janë vetëm të dyshuar për kryerjen e një krimi dhe të cilët nuk kanë asnjë mjet për të financuar përfaqësimin ligjor në Gjykatën e Lartë në Beograd, e cila ka kompetencë ekskluzive për gjykimin e rasteve ndaj medias. Vlen gjithashtu të theksohet se ligji aktual për ndihmën juridike falas ndalon shprehimisht, ofruesit e ndihmës juridike falas të ofrojnë ndihmë juridike falas në rastet e padive për shpifje, duke kufizuar kështu aksesin në drejtësi për viktimat e shkeljes së prezumimit të pafajësisë që nuk janë në gjendje të paguajnë për përfaqësim ligjor.

2 Vëzhgimi i kufizuar i kryer rregullisht nga Këshilli i Shtypit të Shkruar, një organ vetë-rregullues i Shoqatës së Gazetarëve të Pavarur të Serbisë (IJAS), vë në dukje afërsisht një mijë shkelje në vit.

2. MAQEDONIA

Lajmet e bujshme në dekadën e fundit kanë qenë atribut kryesor i gazetarisë dhe mediave në Maqedoni. Kjo qasje e komunikimit të lajmeve çoi në një shkelje serioze të të drejtave të të pandehurve dhe/ose viktimave, por gjithashtu edhe mosrespektim serioz të standardeve të parimit të shtetit ligjor.

E drejta për jetën private e të pandehurve/viktimave dhe prezumimi i pafajësisë së të pandehurve dhe të dyshuarve në proces janë ato që shkelen dhe cenohen më shpesh.

Krijimi i lajmeve sensacionale ishte një mjet propagandues i përdorur nga qeveria e mëparshme për të treguar se ajo po udhëhiqte një luftë serioze kundër korrupsionit dhe krimit, edhe pse më vonë nga procedurat e filluara dhe të përfunduara kundër disa anëtarëve të partisë së mëparshme në pushtet, ishte e qartë se ato veprime të mbuluara me bujë ishin persekutim politik i kundërshtarëve ose fshehja e veprave të tyre penale.

Gjatë kësaj periudhe, pavarësia dhe objektiviteti i mediave në Maqedoni u rrezikua seriozisht, për faktin se për një pjesë të procedimeve penale të filluara kundër anëtarëve të qeverisë së mëparshme si dhe të të ashtuquajturave “bomba”, mund të arrihet në përfundimin se propaganda dhe buja u përhapën nga disa media të cilat ishin të paguara mirë me fondet qeveritare dhe të partive politike. Kjo pozitë negative e medias u pasqyrua pothuajse në çdo raport vjetor të Komisionit Evropian, si dhe të organizatave të pavarura ndërkombëtare që monitorojnë nivelin e transparencës, pavarësisë dhe objektivitetit të mediave.

Gjithashtu në periudhën kur qeveria e mëparshme ishte në pushtet, kishte shumë shembuj të persekutimit të numrit të vogël të mediave të pavarura dhe gazetarëve, nga shumica qeverisëse, një lloj disiplinimi i gazetarëve dhe medias me padi për fyerje dhe shpifje, padi të cilat, sigurisht, u pranuan nga gjykata dhe u vendosën shuma të mëdha dëmshpërblimi për shkelje të reputacionit dhe nderit të politikanëve – paditës.

Madje, ka patur edhe raste të ndjekjes penale të gazetarëve të cilët nuk ishin të një mendimi me qeverinë e kaluar dhe që po përpiqeshin të bënë gazetari hulumtuese (investigative) për të zbuluar aktivitetet e paligjshme të partisë në pushtet, në atë kohë. Një shembull i kësaj është dënimi i gazetarit Tome Kezharovski me dënim me burg për dyshimin e zbulimit publik të identitetit të një dëshmitari të mbrojtur në procesin penal, ndonëse sipas tij, arsyeja e vërtetë ishin kërkimet e kryera nga ky gazetar.

Dështimi për të hetuar vdekjen e gazetarit dhe redaktorit të gazetës javore Focus lë një hapësirë të rrezikshme dhe krijon dyshimin e ligjshëm për përfshirjen e politikanëve në pushtet në atë kohë, në vdekjen e këtij gazetarit të shquar.

Ky qëndrim i mediave dhe gazetarëve ndikoi seriozisht në krijimin e opinionit publik dhe në kuptimin e procedurave dhe proceseve gjyqësore, pasojat e të cilave ndjehen ende, disa vite pas rënies së regjimit. Edhe pse vërehet se situata

në media ka përparim në dy vitet e fundit, pasi përmbysjes së regjimit të qeverisë së mëparshme, pavarësia e medias është ende e brishtë dhe objektiviteti i raportimit pengohet nga sensacionalizmi dhe raportimi i papërshtatshëm.

Nga ana tjetër, sipas deklaratave të gazetarëve, mbyllja (izolimi) e institucioneve dhe organeve gjyqësore dhe mungesa e informacionit të duhur në media, lë hapësirë për zhvillimin e historive hamendësuese, të cilat përsëri nuk mbështesin raportimin e duhur dhe efektiv sipas standardeve të shtetit ligjor.

3. SHQIPERIA

Si liria e shtypit dhe prezumimi i pafajësisë janë të domosdoshme për demokracinë, pasi e para mban një publik të informuar dhe i fundit mbron të drejtat e të akuzuarit. Në Shqipëri mediat dhe komunikimet në të gjitha fushat, iu nënshtruan një evolucioni të konsiderueshëm. Marrëdhënia në mes të publikut dhe informacionit ndryshoi. Zhvillimi i medias në internet dhe rrjetet sociale tani gjeneron një rrjedhë të vazhdueshme informacioni në të cilën publiku dhe media duhet të drejtohen. Individët nuk kërkojnë informacion vetë; ata presin që informacioni t'ju vijë. Pra, nocioni i "publikut" ka evoluar: sigurimi i aksesit të publikut në gjykatë nuk perceptohet më si i mjaftueshëm për të marrë një vendim "publik". Qënia e ekzistencës publike nënkupton aksesueshmërinë, e cila nga ana e saj kërkon sjelljen e informacioneve të thjeshta, të kuptueshme dhe të sakta për një gamë sa më të gjerë të individëve.

Gjyqtarët dhe prokurorët duhet të garantojnë kryerjen e proceseve në pajtim me parimin e shtetit ligjor, prezumimin e pafajësisë, gjykimin e drejtë dhe rregullin se drejtësia jepet vetëm nga gjykata.

Atëherë, si funksionon drejtësia nën një presion kaq të lartë të interesave publike dhe medias? Në Shqipëri, prokurori drejton hetimin paraprak dhe ai është përgjegjës për zbulimin e informacionit të marrë gjatë fazës hetimore, përpara gjyqimit, prandaj është detyrë e prokurorit të shpjegojë rastin për publikun dhe të garantojë parimet e ndjekjes penale të drejtë dhe prezumimin e pafajësisë. Informacioni i ofruar për publikun është zakonisht i përgjithshëm pa zbuluar provat dhe duke mbrojtur të gjitha palët në proces, duke përfshirë dëshmitarët, për të mos përmendur viktimat dhe të dyshuarit, në rast të një interesi të lartë publik që matet përmes parimit të proporcionalitetit sipas çështjeve konkrete.

Media përmes monitorimit, informacionit dhe mbulimit masiv, i jep publikut një imazh të realitetit ku jeton dhe përtej, bëhet një aleat i sistemit të drejtësisë nëpërmjet denoncimeve të shkeljeve të zyrtarëve, abuzimeve të tyre dhe abuzimeve të institucioneve të ndryshme dhe kjo është pjesa më e mirë, por nga ana tjetër, ndonjëherë kapërcimi i kufijve të informacionit ose informacioni i pasaktë çon në pasoja katastrofike në jetën e një individi ose të një shoqërie.

Mësimet e nxjerra dhe sfidat e ardhshme në Shqipëri:

- ▶ Organet e sistemit ligjor shqiptar duhet të shpjegojnë parimet, zgjedhjet dhe strategjitë e funksionimit të tij në frymën e “shtetit të hapur”;
- ▶ Është e nevojshme të rritet vetëdija për ndikimin dhe rëndësinë e komunikimit, veçanërisht në rastet e nivelit të lartë;
- ▶ Dialogu ndërmjet mediave dhe sistemit ligjor duhet të jetë i vazhdueshëm, veçanërisht, në kohën kur nuk shfaqen “kriza”, sepse atëherë është më e lehtë të zgjidhet “kriza” kur gjendemi përpara saj.
- ▶ Sistemi gjyqësor duhet të dakordësohet me një strategji të komunikimit të procedimeve penale, dmth kur, deri në çfarë mase, nga kush dhe për kë duhet të sigurohet informacioni; Është e domosdoshme t’i përmbahesh kësaj strategjie dhe të përhapësh mesazhin për sfondin dhe natyrën e saj.
- ▶ Sistemi gjyqësor në Shqipëri duhet të garantojë parimin e shtetit ligjor, ndjekjen e drejtë penale dhe prezumimin e pafajësisë.

4. KOSOVA

Në Kosovë, shqetësimi më i madh në lidhje me raportimin e mediave për çështjet e shtetit ligjor janë njohuritë e pamjaftueshme të gazetarëve në fushën penale dhe informimi i duhur për pasojat që rezultojnë nga raportimi i pasaktë dhe i gabuar.

Bazuar në analizën e vendimeve të marra nga Këshilli i Mediave të Shkruara të Kosovës dhe Komisionit të Pavarur të Mediave shkeljet në raportimin e mediave për rastet penale vijnë si rezultat i mangësive në kuptimin e qartë të fazave të procedurës penale dhe parimeve të kodit penal.

Problemet përfshijnë zbulimin e emrit dhe të dhënave personale të individëve në fazat e hershme të hetimit, si dhe nxjerrjen e konkluzioneve personale për disa individë të cilët janë pasuruar në mënyrë të paligjshme ose të ngjashme, por pa paraqitur prova në mbështetje të pretendimeve. Kjo vjen si rezultat i ndërgjegjësisimit të ulët të gazetarëve mbi parimet themelore penale siç është fakti se një individ në Republikën e Kosovës konsiderohet zyrtarisht nën hetim kur prokuroria ka vendosur të fillojë çështjen kundër atij individ dhe kur hetimi penal është ende aktiv dhe nuk ka përfunduar me një vendim përfundimtar.³

Shkeljet në rastet e prezumimit të pafajësisë, emërtimi i gabuar i të dyshuarve dhe të akuzuarve dhe për më tepër, arritja në përfundime se disa persona janë autorët e veprës penale përbëjnë shkelje të rënda të mediave në raportim.⁴

3 Shih: http://presscouncil-ks.org/wp-content/uploads/2018/10/vendim_KMSHK_683-2018.pdf

4 Shih: http://presscouncil-ks.org/wp-content/uploads/2018/07/vendim_KMSHK_647-2018.pdf

Probleme janë identifikuar edhe me trajtimin e të miturve të akuzuar për vepra penale kur informacioni i publikuar mund të ketë zbuluar identitetin e të miturve të akuzuar për një vepër penale e cila përbën shkelje të Kodit të Mediave të Shkruara të Kosovës.⁵

Një çështje tjetër e diskutueshme në Kosovë është ndërhyrja në jetën private të individëve për të cilët media raporton. Rasti i fundit dhe më përfaqësues i kësaj çështje është shkelja e jetës private të individëve të përfshirë në akuzën e mashtrimit me listën e veteranëve të UÇK-së, ku u dyshua se disa persona kishin fituar në mënyrë të paligjshme statusin e veteranëve si përfitues; u bënë publike më shumë se 19.000 të dhëna personale individuale, duke përfshirë dhe numrin personal.⁶

Shkelje të tilla nga media nënkuptojnë mungesën e njohurive nga gazetarët për pasojat që mund të vijnë si rezultat i kësaj forme të veçantë të raportimit. Rrjedhimisht, shkelje të tilla si zbulimi i fshehtësisë së procedurës, i identitetit të dëshmitarëve të mbrojtur ose anonim apo veprime të ngjashme vazhdojnë të ndodhin, pa dënime.

Gjithashtu ka ndodhur që dëshmitë e dhëna me dyer të mbyllura nga një dëshmitar i mbrojtur janë bërë publike në media. Një hetim u fillua edhe kundër një avokati i dyshuar për zbulimin e emrit të dëshmitarit të mbrojtur, në media. Në këtë rast, ndërsa media raportoi për hetimin e filluar ndaj avokatit, vetë media publikoi, përsëri, emrin e dëshmitarit të mbrojtur për të cilin vetë avokati ishte nën hetim.

Përveç rrezikut të përballjes me pasojat penale, jo pak gazetarë kanë njohuri të mira të Këshillit të Mediave të Shkruara të Kosovës, i cili rregullon mediat e shkruara dhe Komisionin e Pavarur të Mediave, i cili rregullon sferën e ofruesve të shërbimeve audio-vizuale dhe radio.

5. BOSNIA DHE HERCEGOVINA

Problemi kryesor që paraqitet në raportimin mbi procesin dhe procedurat gjyqësore që janë në ndjekje penale ose në procesin e hetimit janë paragjykimet dhe subjektivizmi i gazetarëve, por edhe subjektivizmi i medias në përgjithësi gjatë raportimit mbi këtë temë. Gjithashtu, një pengesë e madhe në raportimin e besueshëm është njohja e terminologjisë ligjore; për këtë arsye gazetarët nuk janë

5 Shih: http://presscouncil-ks.org/wp-content/uploads/2017/12/vendim_KMSHK_575-2017.pdf

6 Shih: <https://kallxo.com/prokuroria-nis-hetimet-per-publikimin-e-listave-te-veteraneve/>

në gjendje ta përshtatin çështjen për lexuesit dhe publikun e gjerë. Fakti kryesor në raportim është kualifikimi i duhur për procesin dhe njohja e çështjes ligjore.

Mungesa e njohurive në media gjatë raportimit kërcënon të shkelë standardet profesionale dhe kodin e etikës së profesionit dhe të çojë në shkeljen e prezumimit të pafajësisë dhe zbulimin e identitetit të të miturve. Ndër të tjera, gazetarët nuk kanë njohuri për të drejtat dhe e tyre.

Është detyrim themelor i gazetarisë të bëjë përpjekje për raportim të vërtetë dhe në kohë dhe për t'i shërbyer standardeve profesionale dhe etike për ta arritur këtë.

Raportimi nga gjykimi: "Skandali dhe retorika kombëtare janë marrë nga media deri në atë masë sa e drejta e publikut është kompromentuar në informacionin e vërtetë mbi bazën e informacionit të saktë dhe të plotë."

Gazetarët gjyqësorë duhet të udhëhiqen nga standardet më të larta etike profesionale dhe të njohin rregullat dhe legjislacionin e gjykatës. Të gjitha çështjet gjyqësore zhvillohen kryesisht me sisteme të mbyllura dhe nuk është e lehtë për të marrë informacione brenda afatit të caktuar; terminologjia ligjore dhe procedurat janë të ndërlikuara dhe kërkojnë sqarime. Puna e gazetarëve të gjykatave për krimet e luftës në BeH është akoma më e vështirë për shkak të dëshmimeve shqetësuese të ngjarjeve që ata dëshmuar gjatë luftës.

Mirela Huković-Hodžic: "Jemi vetëm gazetarë, jo ekspertë ligjorë". Gjuha e gazetarëve të gjykatave duhet të jetë e kuptueshme për publikun, të sqarojë pse një vendim apo procedurë gjyqësore është pikërisht ajo që është. "Pa emocione dhe paragjykime".

Ndodhemi para një situatë ku shpesh harrohet se gazetarët, gjatë raportimit, duhet t'i trajtojnë të dyshuarit dhe të akuzuarit si të pafajshëm derisa gjykata t'i shpallë fajtorë. Në mënyrë që gazetarët të shmangin këtë gabim thelbësor, është e rëndësishme të përdoret një terminologji e qartë dhe e saktë që përcakton statusin e një personi në një procedurë penale. Prezumimi i pafajësisë është një pjesë integrale e së drejtës për një gjykim të drejtë. Rrjedhimisht, opinionet dhe informacionet lidhur me proceset penale duhet të transmetohen vetëm kur nuk krijojnë paragjykime për prezumimin e pafajësisë së të dyshuarit ose të akuzuarit.

Një problem tjetër në procesin e raportimit është ndikimi politik tek mediat dhe gazetarët, gjë që passjell një raportim të njëanshëm dhe sensacionalist. Objektiviteti i raportimit ndikohet nga faktori i pronësisë së shtëpive të medias, gazetave, dhe cili i financon ato.

III. UDHEZIM PER RAPORTIMET

1. AKSESI NE GJYKATE

Në përgjithësi, proceset gjyqësore penale janë të hapura për publikun me disa përjashtime. Pjesëmarrja e publikut përjashtohet, gjithmonë, në seancën përgatitore dhe seancën dëgjimore për të cilën është marrë vendimi mbi marrëveshjen e pranimi të fajit. Në raste të veçanta, publiku mund të përjashtohet me kërkesë të prokurorit gjatë marrjes në pyetje të të pandehurit bashkëpunues ose personit të dënuar bashkëpunues.

Pjesëmarrja e publikut mund të përjashtohet *ex officio* ose me kërkesë të njëres palë ose avokatit mbrojtës nga një pjesë e gjykimit ose të gjithë procesit gjyqësor për të mbrojtur interesat e sigurisë kombëtare, rendin dhe moralin publik, interesat e të miturve, jetën private të pjesëmarrësve në proces dhe interesat e tjera të justifikuara në një shoqëri demokratike. Është e rëndësishme të theksohet se vendimi për përjashtimin e publikut duhet të arsyetohet dhe të bëhet publik. Ky vendim mund të kundërshtohet vetëm me ankim kundër vendimit ose urdhrin që i korrespondon vendimit.

Ndërsa depozitimi i një njoftimi paraprak në gjykatë me qëllim për të vëzhguar gjykimin nuk është i detyrueshëm, është e këshillueshme që një gjë e drejtë e tillë të ushtrohet, në mënyrë që gjykatat t'i zhvillojnë gjykimet në salla më të mëdha për të për të mundësuar një pjesëmarrje më të gjerë. Çështja e sallave të vogla të gjykimit është veçanërisht e rëndësishme sepse ndonjëherë përdoret si një shpjegim i vlefshëm ose si një justifikim i dobët për të mohuar aksesin e gazetarëve në sallën e gjyqit. Disa gjyqtarë mund të lejojnë gazetarët si pjesëmarrës të përhershëm. Ndonëse zakonisht nuk ndodh, në varësi të kryetarit të trupit gjykues, mund të kërkohej të deklarohet identiteti dhe të paraqitet një dokument i vlefshëm identifikimi në mënyrë që gjyqtari/gjyqtarja të pranojnë praninë në gjykim duke e regjistruar në procesverbalin gjyqësor.

Duke qenë se proceset gjyqësore janë të hapura për publikun, akreditimi i gazetarëve zakonisht nuk është i nevojshëm, përveçse kur dëshironi të bëni regjistrim audio dhe video ose të fotografoni ambientet e brendshme të gjykatës. Regjistrimi i seancës në sallën e gjyqit mund të miratohet nga kryetari i gjykatës me pëlqimin e kryetarit të trupit gjyqësor dhe pëlqimin me shkrim të palëve ndërgjyqëse dhe të pjesëmarrësve në regjistrim, pas shqyrtimit të interesit publik, interesit të procedurës dhe jetën private dhe sigurinë e pjesëmarrësve në proces⁷.

7 Shih: <http://www.treci.os.sud.rs/images/Razno/OstInterniAkti/Uputstvo%20o%20akreditaciji%20novinara.pdf>

Aktet që shërbejnë për fillimin e procesit gjyqësor, siç është akuza penale ose padia civile, janë dokumente publike të cilat mund të kërkojnë në bazë të Ligjit për Lirinë e Informimit. Në varësi të sasisë së dokumentit të kërkuar, mund të kërkohet kohëpër kopjimin dhe dorëzimin e tij⁸. Megjithatë, të dhënat personale të përfshira në këto dokumente mund të jenë objektredaktimi në përputhje me Ligjin për Mbrojtjen e të Dhënave Personale⁹. Shkalla dhe cilësia teknike e këtij redaktimi mund të ndryshojnë, p.sh. të dhënat e redaktuara mund të jenë ende të dukshme kur bëhet orientimi i letrës drejt dritës ose kopja e skanuar mund të tregojë të dhënat redaktuara nën shenjuesin me ngjyrë të zezë.

Nevoja për të krijuar një komunikim proaktiv dhe të qartë me qytetarët që gradualisht çon në ngritjen e nivelit të besimit të qytetarëve ndaj gjyqësorit u vu në dukje nga Strategjia Kombëtare e Reformës Gjyqësore për periudhën 2013-2018 si një nga parimet kryesore dhe objektivat strategjike. Në përputhje me këtë, shumë gjykata dhe zyra të prokurorive kanë miratuar strategjitë e komunikimit që synojnë rritjen e nivelit të respektit dhe besimit të qytetarëve ndaj sistemit gjyqësor dhe vendimeve të tij dhe të ofrojnë informacion që do të ndihmojnë qytetarët të kuptojnë më mirë procedurën gjyqësore.

“Në këtë mënyrë qytetarët mund të kuptojnë më mirë mënyrën e funksionit të gjykatës, arsyen përse ndërmerren disa veprime të caktuara, cilat janë rolet dhe përgjegjësitë e tyre. Gjithashtu, qytetarët do të njohin më mirë kufizimet që ndikojnë në punën e gjykatës. Nëse qytetarët janë të mirëinformuar, reduktohen gjatat për një mbulim mediatik të pasaktë dhe të bujshëm që ndikojnë në to”¹⁰.

Shumë gjykata dhe zyra të prokurorisë kanë emëruar persona përgjegjës për marrëdhëniet me publikun, të cilët janë përgjegjës për komunikimin me median. Megjithatë, faqet e tyre të internetit, ende, ndryshojnë në cilësi dhe përmbajtje dhe ka një përpjekje të vazhdueshme për të unifikuar pamjen dhe funksionalitetin e tyre¹¹. Broshurat informative të publikuara në faqet e internetit mund të jenë të dobishme në kryerjen e kërkimeve¹².

8 Afati ligjor për t’iu përgjigjur kërkesës për FOI prej 15 ditësh mund të zgjatet deri në 40 ditë. Gazetarët përjashtohen ligjërisht nga pagesa e shpenzimeve të kopjimit të dokumenteve të kërkuara.

9 Shih: <http://www.ni.ap.sud.rs/resources/files/Uputstvo%20o%20anoni-mizaciji%20Su%20I-1-28-17.pdf>

10 PR Strategjia, Viši sud u Valjevu, dostupno na: http://www.visisudva.com/index.php?option=com_content&task=view&id=89&Itemid=111

11 Disa nga faqet e internetit kanë mungesë të informacioneve thelbësore të kontaktit si një numër telefoni ose një e-mail.

12 Shih: <https://www.bg.vi.sud.rs/files/INFORMATOR%20O%20RADU%20-%202010-08-2018.pdf>

Baza e të dhënave të përgjithshme¹³ të rasteve të aksesueshme nga publiku ka informacion shumë të kufizuar për shkak të mbrojtjes së të dhënave personale dhe nëse keni numër të cëshjes ju mund të shihni datën e fillimit të procesit, datën e seancës së ardhshme të planifikuar, nëse është marrë një vendim ose nëse është depozituar ankimi në një gjykatë të shkallës më të lartë. Emrat e palëve, duke përfshirë anëtarët e trupit gjykues dhe prokurorin nuk janë të aksesueshme për publikun. Lista e kufizuar e seancave të planifikuara në rastet që kanë tërhequr vëmendje më të madhe të publikut mund të jenë të disponueshme në faqet e internetit të gjykatave ose mund të dërgohen me e-mail nga nëpunësit e marrëdhënieve me publikun të gjykatës¹⁴.

2. PËRGJEGJESIA LIGJORE E GAZETARËVE

Ligje të ndryshme parashikojnë procedura ligjore të ndryshme që mund të ndërmerren kundër gazetarëve dhe mediave që mbulojnë gjykimet penale në rastet e shkeljes së ligjit. Ata mund të ngarkohen me përgjegjësi penale në rastet e parashikuara në Kodin Penal: Fyerja (neni 170, paragrafi 2), Shpërndarja e informacionit për jetën personale dhe familjare (neni 172 paragrafi 2), Publikimi i paautorizuar dhe paraqitja e teksteve, portreteve dhe regjistrimeve (Neni 145), Shkelja e konfidencialitetit të procedimit (Neni 337), Nxitja e urrejtjes dhe intolerancës kombëtare, raciale dhe fetare (neni 317) dhe Diskriminimi racial dhe diskriminimet e tjera (neni 387). Gazetarët nuk janë përgjegjës në rastet kur bëjnë publike deklarata të organeve shtetërore.

Regjistri i gjykatës nuk përmban një rubrikë për profesionin e të pandehurit në procesin penal dhe nuk është e mundur të përcaktohet sa gazetarë përballen me akuza penale çdo vit. Megjithatë, që nga dekriminalizimi i shpifjes në vitin 2013, paditë civile për shpifje duket se janë procedurat ligjore më të shpeshta të ndërmarra kundër gazetarëve. Këto padi shpesh, fillohen nga zyrtarët publikë si mjet presioni ndaj kritikave të gazetarëve.

Ndërsa specializimi i gjyqtarëve në Gjykatën e Lartë në Beograd duhet të jetë i dobishëm për një gjykim të shpejtë dhe të drejtë, kohazgjatja mesatare deri në marrjen e vendimit të shkallës së parë është ende rreth një vit. Kjo, e shoqëruar me më shumë se një padi në të njëjtën kohë kundër të njëjtës media, i shkakton dëm të konsiderueshëm ekonomik mediavetë pavarura dhe të lira, veçanërisht ato të cilat raportojnë për rastet e korrupsionit.

Ligji për Informimin dhe Median parashikon përgjegjësinë për kundërvajtje për Kryeredaktorin në rast të shkeljes së prezumimit të pafajësisë (neni 73), ndalimittë gjuhës së urrejtjes (neni 75) dhe të drejtat e të miturve (neni 140). Megjithatë,

13 See: <https://tpson.portal.sud.rs/tposvs/>

14 Shih: <http://www.ni.vi.sud.rs/odnosi-sa-javnoscju/najava-sudjenja>

këto shkelje vazhdojnë të jenë shumë të shpeshta, sepse autoritetet kompetente rrallë fillojnë procedura për kundërvajtje. I njëjti ligj parashikon se informacioni mbi procedimin penal mund të publikohet vetëm nëse është paraqitur në gjykim ose është mbledhur në bazë të Ligjit për aksesin e lirë për informacionin me rëndësi publike.

Një nga çështjet shqetësuese është rrjedhja e informacionit hetimor në media. Kjo çështje është përkeqësuar nga zyrat e prokurorisë të cilët nuk arrijnë të përgënjeshtrojnë raportet e lajmeve të rreme që i referohen burimeve të supozuara që vijnë nga vetë zyrat e prokurorisë. Ndërsa, formalisht është bërë përparim në këtë drejtim, mungesa e komunikimit ndërmjet gjykatave, prokurorive, avokatëve dhe mediave mbetet problem dhe gazetarët vërejnë përkeqësimin e praktikës duke çuar në rënie të mëtejshme të cilësisë së raportimit.

2.1. SHKELJET MË TË SHPESHTA

2.1.1 MBROJTJA LIGJORE E TË MITURVE

Ligji për Informimin Publik dhe Media parashikon që një i mitur nuk duhet të identifikohet në informacione që mund të shkelin të drejtën ose interesin e tij. Kyndalim vlen sidomos në rastet kur të miturit janë autorë, viktimë, dëshmitarë të krimeve ose janë përpjekur të kryejnë vetëvrasje. Në praktikën e medias, fytyrat e të miturve mbulohen dhe emrat e tyre tregohen vetëm me initiale. Megjithatë, kjo mund të mos jetë e mjaftueshme për të mbrojtur identitetin e tyre, pasi informatat e tjera të botuara mund të çojnë në identifikimin e tyre. Gazetarët duhet t'u kushtojnë vëmendje të veçantë komuniteteve më të vogla, ku mosha dhe initialet e të miturit mund të jenë të mjaftueshme për t'i identifikuar ata. Disa nga problematikat e zakonshme janë publikimi i pamjeve të vendbanimit të të miturve, duke zbuluar identitetin e anëtarëve të familjes, miqtë e tyre, shkollën, klasat, duke mbuluar pamjen e tyre, por pamodifikuar zërin e tyre në video, duke botuar çertifikatën e lindjes etj. Në një shembull, identiteti i një adoleshenteje viktimë e një sulmi seksual thuhet se ishte fshehur duke zbuluar vetëm emrin e saj të parë dhe duke treguar mbiemrin e saj vetëm me initiale. Më pas, në të njëjtin artikull, media publikoi plotësisht emrin e nënës së viktimës!

Mbrojtja e të miturve shtrihet edhe në mbrojtjen e jetës private dhe jetës familjare të tyre dhe mediat duhet të kujdesen për faktin se e drejta e tyre për jetë private nuk pushon së ekzistuari vetëm për shkak se prindërit e tyre janë të njohur për publikun. Rregullorja për mbrojtjen e të drejtave të të miturve në fushën e ofrimit të shërbimeve të medias¹⁵ ndalon drejtpërdrejt programet e transmetimit mediatik që kanë të bëjnë me amësinë, atësinë, kujdestarinë ose adoptimin e një

15 Shih: https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik_o_zastiti_prava_maloletnika_u_oblasti_pruzanja_medijskih_usluga.html

të mituri të veçantë. Kjo dispozitë u hartua si pasojë e drejtpërdrejtë e shkeljeve të shpeshta në shfaqjet e realitetit (*reality show*) që kishin si objekt tema të tilla. Shembuj nga këto dhe shfaqje të ngjashme televizive që shkelin të drejtat e të miturve mund të gjenden në Raportin për mbrojtjen e të drejtave të të miturve¹⁶ të botuar nga Organi Rregullator për Mediat Elektronike (REM).

REM, i cili është organi kompetent për zbatimin e këtyre ndalimeve, ka qenë subjekt i kritikave të ashpra sidomos në lidhje me mungesën e marrjes së masave nga ana e tij për shkeljet e shpeshta në shfaqjet e realitetit (*reality show*). Në Raportin e tij për mbrojtjen e të drejtave të të miturve, organi rregullator pretendon se të gjitha masat e marra deri tani kanë rezultuar të paefektshme dhe se ka një rritje të dukshme të rasteve të këtyre shkeljeve, duke ia ngarkuar këtë përgjegjësi faktit se ai është në pamundësi për të vendosur gjoba financiare.

Vlen të theksohet se REM mund të fillojë procedura për kundërvajtje kundër mediave që shkelin të drejtat e të miturve, të cilat mund të rezultojnë me gjoba financiare

2.1.2 PREZUMIMI I PAFAJËSISË

Në njërën anë, e drejta për prezumimin e pafajësisë garantohet nga Kushtetuta e vendit tonë si dhe nga disa konventa ndërkombëtare të ratifikuara nga vendi ynë. Ligji për informimin publik dhe mediat përcakton që askush nuk duhet të etiketohet si autor i një krimi, tëshpallet fajtor ose përgjegjës në media përpara se të jepet vendimi i formës së prerë të gjykatës. Qëllimi i deklaruar për një ndalim të tillë është mbrojtja e dinjitetit njerëzor, si dhe pavarësia, reputacioni dhe paanshmëria e gjykatës ose organeve të tjera kompetente. E drejta e të pandehurve për t'u konsideruar të pafajshëm është pjesë përbërëse e të drejtës së tyre për gjykim të drejtë dhe gjithashtu është e rëndësishme për zhvillimin e rregullt dhe të drejtë të procesit penal.

Në anën tjetër, duke qenë se publiku ka të drejtë të informohet për çështjet që kanë të bëjnë me procedimin penal, këto dy të drejta shpesh mund të krijojnë konflikt me njëra-tjetrën. Shkelja e prezumimit të pafajësisë, shpesh, ndodh në rastet e arrestimeve të publikuara, të shoqëruara me deklarata të papërshtatshme të zyrtarëve qeveritarë dhe video që tregojnë momentin e arrestimeve. Shpesh, të dyshuarit, identiteti i të cilëve zbulohet, përfundimisht lirohen. Në këto raste, shkelja e prezumimit të pafajësisë mund të përdoret si mjet për konflikte politike ose përfitime politike në luftën kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar. Duke marrëparasysh rëndësinë e këtij problemi, Qeveria ka miratuar një Kod të

16 Shih: <http://rem.rs/uploads/files/izvestaji-o-nadzoru/lz-ve%C5%A1taj%20o%20za%C5%A1titi%20maloletnika%2C%20Ceca%2C%20sa%20ubacenom%20preporukom.pdf>

sjelljes ku përcaktohet se respektimi i prezumimit të pafajësisë është detyrë e të gjithë anëtarëve të qeverisë.

Një shembull i dukshëm i shkeljes së përsëritur të prezumimit të pafajësisë është seria e artikujve të botuar për zhdukjen dhe vrasjen e këngëtares Jelena Marijanović. Ajo që e bën këtë shembull të bjerë në sy është kohëzgjatja e gjatë e mbulimit intensiv të medias që zgjat që nga prilli 2016 dhe fakti që shkelja është e vazhdueshmendaj bashkëshortit të viktimës, vjehrrit, vjehrrës dhe personave të tjerë dhe shpesh shoqëruar me shkeljet e jetës së tyre private si dhe jetës private të vajzës 7-vjeçare të viktimës. Ky problem buronte nga rrjedhja e informacionit nga zyra e prokurorisë, si dhe nga mungesa e gatishmërisë së tyre për të mohuar lajmet e rreme bazuar në burime të supozuara nga institucioni i tyre. Në këto raste, mediat shpesh shpërndajnë informacione dhe fotografi që padyshim e kanë burimin nga zyra e prokurorisë apo policia, dmth, fotografi të vendit së krimit, informacione nga autopsia, dhe asnjë nga këto institucione nuk mban përgjegjësi.

Më shpesh, prezumimi i pafajësisë shkelet nga persona që nuk janë figura publike dhe që motivohen nga dëshira për të rritur vlerësimin e medias. Megjithatë, pasojat për personin të cilit i janë shkelur të drejtat mbeten, madje edhe kur ata përfundimisht janë liruar, pasi ata janë të stigmatizuar në komunitetet e tyre si autorë të krimeve të rënda. Një person i cili është dënuar nga mediat për përdhunim, pedofili ose vrasje të fëmijëve nuk mund të ketë më një jetë domethënëse në komunitetin ku ai jeton. Përgënjeshttrimet apo publikimet e mëpashme për vendimin e pafajësisë, shpesh nuk kanë të njëjtin efekt, vecanërisht nëse ato hedhin dyshime mbi vetë vendimin në fjalë.

Nuk është e pazakontë që titulli i artikullit të mos korrespondojë me përmbajtjen aktuale. Kjo ndërlikohet më tej duke shtuar një pikëpyetje në titull në fund të thënies.

3. VËSHTRIM I PËRGJITHSHEM NË KODIN E PROCEDURËS PENALE NË SHQIPËRISË

3.1. DETYRAT E KODIT TË PROCEDURËS PENALE DHE PARIMET E TIJ

Kodi i Procedurës Penale (*këtu e në vijim KPP*) ka për detyrë të sigurojë një procedim të drejtë, të barabartë e të rregullt ligjor, të mbrojtë liritë personale dhe të drejtat e interesat e ligjshme të shtetasve, të ndihmojë për forcimin e rendit juridik dhe zbatimin e Kushtetutës e të ligjeve të shtetit.

Parime të rëndësishme të sanksionuara në KPP në pjesën e përgjithshme të tij janë:

1. Gjykata është e pavarur dhe vendos në bazë të ligjit. Gjykata jep vendim në bazë të provave që shqyrtohen e verifikohen në seancë gjyqësore. (neni 3)
2. I pandehuri prezumohet i pafajshëm gjersa nuk vërtetohet fajësia e tij me vendim gjyqësor të formës së prerë. Çdo dyshim për akuzën çmohet në favor të të pandehurit. Gjykata jep vendim fajësie kur i pandehuri rezulton fajtor për faktin penal që i atribuohet përtej çdo dyshimi të arsyeshëm. (neni 4)
3. Liria e personit mund të kufizohet me masa sigurimi vetëm në rastet dhe mënyrat e përcaktuara me ligj. Askush nuk mund t'i nënshtrohet torturës, dënimit apo trajtimit poshtërues. Të dënuarve me burgim u sigurohet trajtimi njerëzor dhe rehabilitimi moral. (neni 5)
4. I pandehuri ka të drejtë të mbrohet vetë ose me ndihmën e mbrojtësit. Kur nuk ka mjete të mjaftueshme i sigurohet mbrojtja falas me avokat në rastet e parashikuara nga KPP. (neni 6)
5. Askush nuk mund të gjykohet rishtas për të njëjtin fakt penal, për të cilin është gjykuar me vendim të formë së prerë, me përjashtim të rasteve kur është vendosur rigjykimi i çështjes nga gjykata kompetente. (neni 7)
6. Personat që nuk dinë shqip përdorin gjuhën e tyre dhe, me anën e përkthyesit, kanë të drejtë të flasin e të marrin dijeni për provat e aktet, si dhe për zhvillimin e procedimit. Personat që nuk dëgjojnë dhe nuk flasin kanë të drejtë të përdorin gjuhën e shenjave. Shpenzimet e përkthimit dhe interpretimit paguhen nga shteti. (neni 8)
7. Marrëdhëniet me autoritetet e huaja në fushën penale rregullohen nga marrëveshjet ndërkombëtare, të pranuar nga shteti shqiptar, nga parimet dhe normat përgjithësisht të pranuar të së drejtës ndërkombëtare, si dhe dispozitat e këtij Kodi. (neni 10)

3.2. **SUBJEKTET E PROCEDURËS PENALE**

Gjykata është organi që realizon dhënien e drejtësisë. Askush nuk mund të deklarohet fajtor dhe të dënohet për kryerjen e një veprë penale pa vendim të gjykatës. Drejtësia penale jepet nga: a) gjykatat penale të shkallës së parë; b) gjykatat e apelit; c) Gjykata e Lartë.

Gjykimi i të miturve bëhet nga seksionet përkatëse të krijuara sipas ligjit. Këto seksione gjykojnë edhe të pandehurit e rritur që akuzohen për kryerjen e veprave penale në dëm të të miturve.

Gjykata e Lartë shqyrton rekursin në dhomë këshillimi me trup gjykues të përbërë nga tre gjyqtarë, njësimin dhe zhvillimin e praktikës gjyqësore në kolegje me trup gjykues të përbërë nga pesë gjyqtarë dhe ndryshimin e praktikës gjyqësore në kolegje të bashkuara.

Prokurori ushtron ndjekjen penale dhe përfaqëson akuzën në gjyq në emër të shtetit, drejton dhe kontrollon hetimet paraprake dhe veprimtarinë e policisë gjyqësore, si dhe kryen vetë çdo veprim hetimor që e çmon të nevojshëm, merr masa për ekzekutimin e vendimeve penale, mbikëqyr ekzekutimin e tyre, si dhe ushtron funksionet e bashkëpunimit gjyqësor me autoritetet e huaja, sipas rregullave të caktuara në KPP. Prokurori ka të drejtë të mos fillojë procedimin, të pushojë akuzën ose çështjen, t'i kërkojë gjykatës pushimin e akuzës ose çështjes, si dhe të kërkojë dërgimin e çështjes në gjyq, sipas rasteve të parashikuara nga ky Kod. Prokurori mund të arrijë një marrëveshje mbi kushtet për pranimin e fajësisë dhe caktimin e dënimit, në përputhje me përcaktimet e bëra në KPP.

Policia gjyqësore, edhe me iniciativën e vet, duhet të marrë dijeni për veprat penale, të pengojë ardhjen e pasojave të mëtejshme, të kërkojë autorët e tyre, të kryejë hetime dhe të grumbullojë gjithçka që i shërben zbatimit të ligjit penal. Policia gjyqësore kryen çdo veprim hetimor që i është urdhëruar ose deleguar nga prokurori.

Policia gjyqësore përgjigjet përpara prokurorit për veprimtarinë e kryer prej saj gjatë procedimit penal. Policia gjyqësore kryen detyrat që i janë caktuar nga prokurori dhe e njofton atë menjëherë mbi rezultatet e tyre.

Merr cilësinë e **të pandehurit** personi të cilit i atribuohet vepra penale me aktin e njoftimit të akuzës, në të cilin tregohen të dhënat e mjaftueshme për marrjen si të pandehur. Ky akt i njoftohet të pandehurit dhe mbrojtësit të tij. Cilësia e të pandehurit ruhet në çdo gjendje dhe shkallë të procesit derisa të ketë marrë formë të prerë vendimi i pushimit, i pafajësisë ose i dënimit.

Personi nën hetim ose i pandehuri ka të drejtë:

- a) të njoftohet në një kohë sa më të shkurtër, në gjuhën që kupton, për veprën penale për të cilën hetohet, si edhe për shkaqet e akuzave;
- b) të përdorë gjuhën që flet ose kupton ose të përdorë gjuhën e shenjave, si dhe të ndihmohet nga një përkthyes dhe interpretues nëse ka paaftësi të kufizuar në të folur dhe në të dëgjuar;
- c) të heshtë, të paraqesë lirisht mbrojtjen e tij, si dhe të mos u përgjigjet pyetjeve të caktuara;
- ç) të mbrohet vetë ose me ndihmën e një mbrojtësi të zgjedhur prej tij;
- d) të ketë një mbrojtës të siguruar nga shteti, nëse mbrojtja është e detyrueshme ose nuk ka mundësi financiare për të pasur një mbrojtës, sipas parashikimeve të KPP-së dhe legjislacionit në fuqi për ndihmë juridike;
- dh) të takohet privatisht dhe të komunikojë me mbrojtësin që e përfaqëson;
- e) të ketë kohë të mjaftueshme dhe lehtësi për të përgatitur mbrojtjen;
- ë) të njihet me materialet e çështjes;
- f) të paraqesë prova që i shërbejnë mbrojtjes së tij;

- g) t'u bëjë pyetje dëshmitarëve, ekspertëve dhe të pandehurve të tjerë gjatë gjykimit.

Të pandehurit të mitur i sigurohet ndihmë juridike dhe psikologjike, në çdo gjendje dhe shkallë të procedimit, me praninë e prindit, kujdestarit ligjor ose të personave të tjerë të kërkuar nga i mituri dhe të pranuar nga autoriteti që procedon. Organi procedues mund të kryejë veprime dhe të përpilojë akte, për të cilat kërkohet pjesëmarrja e të miturit, pa praninë e personave të treguar më lart, vetëm kur një gjë e tillë është në interes të të miturit ose kur vonesa mund të dëmtojë rëndë procedimin, por gjithmonë në praninë e mbrojtësit.

3.3. MBROJTJA E TË PANDEHURIT

I pandehuri ka të drejtë të zgjedhë jo më shumë se dy mbrojtës. Zgjedhja bëhet me deklaram të bërë para organit procedues ose me akt të dhënë mbrojtësit ose të dërguar atij rekomandë. Organi procedues i siguron menjëherë një mbrojtës të paguar nga shteti të pandehurit që nuk ka zgjedhur mbrojtës ose ka mbetur pa të kur:

- a) është nën moshën tetëmbëdhjetë vjeç;
- b) nuk dëgjon dhe nuk flet;
- c) është me aftësi të kufizuara, që e pengojnë për të realizuar vetë të drejtën e mbrojtjes;
- ç) është akuzuar për një vepër penale, për të cilën ligji parashikon dënim në maksimum jo më pak se 15 vjet me burgim;
- d) akuzohet për një vepër penale, sipas shkronjave "a" dhe "b", të nenit 75/a, të KPP-së;
- dh) është deklaruar i ikur ose në mungesë, me vendim gjykate;
- e) merret në pyetje personi i arrestuar ose i ndaluar;
- ë) në çdo rast tjetër të parashikuar nga ligji.

Nëse ekzistojnë arsyet për mbrojtje të detyrueshme organi procedues i cakton menjëherë një mbrojtës të pandehurit. Mbrojtësi ndihmon të pandehurin në të gjitha fazat e procedimit.

3.4. VIKTIMA E VEPRËS PENALE

Sipas nenit 58 të KPP-së viktimat e veprës penale ka të drejtë:

- ▶ të kërkojë ndjekjen penale të fajtorit;
- ▶ të përfitojë kujdes mjekësor, ndihmë psikologjike, këshillim dhe shërbime të tjera të ofruara nga autoritetet, organizatat ose institucionet përgjegjëse për ndihmën ndaj viktimave të veprës penale;

- ▶ të komunikojë në gjuhën e saj dhe të ndihmohet nga një përkthyes, interpretues i gjuhës së shenjave ose lehtësues i komunikimit
- ▶ për personat me aftësi të kufizuar në të folur dhe në të dëgjuar;
- ▶ të zgjedhë mbrojtës dhe, kur është rasti, të përfitojë ndihmë
- ▶ juridike falas, sipas legjislacionit në fuqi;
- ▶ të kërkojë në çdo kohë informacion për gjendjen e procedimit, si dhe të njihet me aktet e provat, pa cenuar parimin e sekretit hetimor;
- ▶ të kërkojë marrjen e provave, si dhe të parashtojë kërkesa të tjera përpara organit procedues;
të bëjë ankim në gjykatë kundër vendimit të prokurorit për të mos filluar procedimin dhe vendimit të prokurorit ose gjyqtarit të seancës paraprake për të pushuar akuzën ose çështjen;
- ▶ të kërkojë shpërblimin e dëmit dhe të pranohet si paditës civil në procesin penal;
- ▶ të përjashtohet, në kushte të caktuara me ligj, nga pagimi i çdo shpenzimi për marrjen e akteve dhe tarife gjyqësore për paraqitjen e kërkesë-padisë që lidhen me statusin e viktimës së veprës penale;

3.5. AKTET PROCEDURIALE PENALE

Aktet procedurale penale bëhen në gjuhën shqipe. Personi që nuk flet gjuhën shqipe pyetet në gjuhën amtare ose në një gjuhë tjetër që kupton, të zgjedhur prej tij dhe procesverbali mbahet në gjuhën shqipe. Shkelja e këtyre rregullave sjell pavlefshmërinë e aktit.

Gjykata disponon me vendim dhe me urdhër. Vendimi jepet në emër të Republikës. Vendimi dhe urdhri arsyetohen, ndryshe janë të pavlefshëm. Vendimi merret në dhomën e këshillimit, pa praninë e sekretarit dhe të palëve. Kur një anëtar i trupit gjykues voton kundër vendimit përfundimtar, ai arsyeton me shkrim mendimin e tij dhe akti qëndron në dosjen gjyqësore.

Kur është e mundur, aktet e kryera gjatë seancës gjyqësore, si dhe çdo akt tjetër i kryer jashtë saj, dokumentohen nëpërmjet regjistrimit audio ose audioviziv. Kur nuk është e mundur që procesverbali të mbahet nepermjet regjistrimit audio ose audioviziv, ai mbahet duke bere nje permbledhje te sakte me shtypshkrim apo doreshkrim, nën mbikëqyrjen e kryetarit të trupit gjykues.

3.6. PROVAT NË PROCEDURËN PENALE

Prova dhe llojet e provave trajtohen gjithashtu në mënyrë të hollësishme në KPP. Prova janë njoftimet mbi faktet e rrethanat që lidhen me veprën penale, që merren prej burimeve të parashikuara në ligjin procedural penal, në përputhje

me rregullat e caktuara prej tij dhe që shërbejnë për të vërtetuar kryerjen ose jo të veprës penale, pasojat e ardhura prej saj, fajësinë ose pafajësinë e të pandehurit dhe shkallën e përgjegjësisë së tij. Kur kërkohet një provë që nuk rregullohet me ligj, gjykata mund ta marrë nëse prova vlen për të vërtetuar faktet dhe nuk cenon lirinë e vullnetit të personit. Gjykata vendos për marrjen e provës pasi dëgjon palët mbi mënyrën e marrjes së saj. (neni 149)

Janë objekt prove faktet që kanë lidhje me akuzën, fajësinë e të pandehurit, caktimin e masave të sigurimit, dënimin dhe përgjegjësinë civile, si dhe faktet nga të cilat varet zbatimi i normave procedurale. Asnjë provë nuk ka vlerë të paracaktuar nga ligji. Gjykata, pas shqyrtimit të provave në tërësi, çmon vërtetësinë dhe fuqinë provuese të tyre, duke argumentuar arsyet ku është mbështetur për të krijuar bindjen e saj.

Llojet e provave janë:

Dëshmia:

Dëshmitari pyetet për faktet që përbëjnë objekt prove. Ai nuk mund të dëshmojë për qëndrimin moral të të pandehurit, përveçse kur çështja lidhet me fakte që vlejnë për përcaktimin e personalitetit të tij në lidhje me veprën penale dhe me rrezikshmërinë shoqërore. Dëshmitari pyetet për fakte të caktuara. Ai nuk mund të dëshmojë për çka flitet në publik dhe as të shprehë vlerësime personale, me përjashtim të rasteve kur ato nuk mund të ndahen nga dëshmia për faktet.

Nuk mund të detyrohen të dëshmojnë për sa dinë për shkak të profesionit, me përjashtim të rasteve kur kanë detyrimin që t'ua referojnë autoriteteve proceduese:

- ▶ përfaqësuesit e besimeve fetare, statutet e të cilëve nuk janë në kundërshtim me rendin juridik shqiptar;
- ▶ avokatët, përfaqësuesit ligjorë dhe noterët;
- ▶ mjekët, kirurgët, farmacistët, obstetrët dhe kushdo që ushtron një profesion shëndetësor;
- ▶ ata që ushtrojnë profesione të tjera, të cilëve ligji u njeh të drejtën të mos dëshmojnë për ato që lidhen me sekretin profesional.

Këto përcaktime zbatohen edhe për gazetarët profesionistë lidhur me emrat e personave nga të cilët ata kanë marrë të dhëna gjatë ushtrimit të profesionit të tyre. Por, kur të dhënat janë të domosdoshme për të provuar veprën penale dhe vërtetësia e këtyre të dhënave mund të dalë vetëm nëpërmjet identifikimit të burimit, gjykata urdhëron gazetarin që të tregojë burimin e informacionit të tij.

Nëpunësit shtetërorë, nëpunësit publikë dhe të ngarkuarit me një shërbim publik janë të detyruar të mos dëshmojnë për faktet që janë sekrete shtetërore. Kur dëshmitari pretendon se fakti përbën sekret shtetëror, organi procedues kërkon konfirmimin me shkrim të organit kompetent shtetëror.

Ballafaqimet:

Ballafaqimi lejohet vetëm ndërmjet personave që janë pyetur, kur ka mospërputhje midis tyre për fakte dhe rrethana të caktuara. Ndalohet ballafaqimi i të pandehurit të rritur me viktimën ose dëshmitarin e mitur.

Njohjet:

Kur lind nevoja për të proceduar në njohjen e një personi, organi procedues fton atë që duhet të bëjë njohjen që të përshkruajë personin, duke treguar të gjitha shenjat që mban mend dhe e pyet nëse ka qenë thirrur më parë për të bërë njohjen, si dhe për rrethana të tjera që mund të ndikojnë në vërtetësinë e njohjes.

Eksperimenti:

Eksperimenti lejohet kur është e nevojshme të vërtetohet nëse një fakt ka ndodhur ose mund të ketë ndodhur në një mënyrë të caktuar. Eksperimenti është riprodhimi, për aq sa është e mundur, i gjendjes në të cilën fakti ka ndodhur ose çmohet se ka ndodhur duke përsëritur mënyrat e zhvillimit të vetë faktit.

Eksptimi:

Eksptimi lejohet kur është i nevojshëm zhvillimi i kërkimeve ose marrja e të dhënave ose e vlerësimeve që kërkojnë njohuri të posaçme teknike, shkencore ose kulturore. Nuk lejohen eksptimet për të përcaktuar profesionizmin në veprën penale, priirjet kriminale, karakterin dhe personalitetin e të pandehurit dhe në përgjithësi cilësitë psikike që nuk varen nga shkaqet patologjike.

Prova Materiale:

Prova materiale janë sendet që kanë shërbyer si mjete për realizimin e veprës penale ose mbi të cilat gjenden gjurmë apo që kanë qenë objekt i veprimeve të të pandehurit, produktet e veprës penale dhe çdo lloj pasurie tjetër, që lejohet të konfiskohet, si dhe çdo send tjetër që mund të ndihmojë për sqarimin e rrethanave të çështjes. Provat materiale përshkruhen hollësisht në procesverbal, kur ka mundësi fotografohen ose filmohen dhe me urdhër të organit procedues i bashkohen fashikullit gjyqësor.

Dokumentet:

Lejohet marrja e dokumenteve që përfaqësojnë fakte, persona ose sende nëpërmjet fotografimit, filmimit, fonografimit ose çdo mjeti tjetër.

KPP-ja përcakton në një sërë dispozitash se këqyrja e personave, e vendeve dhe e sendeve vendoset nga organi procedues kur është e nevojshme të zbulohen gjurmët dhe pasojat e tjera materiale të veprës penale. Këqyrja e personave bëhet në vende të përshtatshme duke respektuar, me sa është e mundur, dinjitetin dhe integritetin personal të atij që këqyret. Para se të bëhet këqyrja, personit që do të

këqyret i bëhet e njohur e drejta për të kërkuar praninë e një të besuari, me kusht që ky të mund të gjendet menjëherë dhe të jetë i përshtatshëm.

Marrja me detyrim e kampionëve biologjikë nga i pandehuri ose persona të tjerë, apo kryerja e një procedure mjekësore të detyruar behet vetëm në përputhje me parashikimet e këtij neni. Prokurori, pasi merr pëlqimin e të pandehurit ose personave të tjerë, mund të kërkojë marrjen e kampionëve biologjikë, me qëllim përcaktimin e profilin të AND-së. I njëjti parashikim zbatohet edhe për kryerjen e procedurës mjekësore. Pëlqimi i personit jepet me shkrim duke nënshkruar përpara prokurorit një deklaratë, nëpërmjet së cilës jep pëlqimin dhe konfirmon se është njoftuar në lidhje me arsyen e marrjes së kampionëve biologjikë ose kryerjes së procedurës mjekësore. Për personin e mitur pëlqimin e jep prindi ose kujdestari ligjor. Mbi bazën e kërkesës së prokurorit, gjykata mund të vendosë që marrja e kampionëve biologjikë ose procedura mjekësore të kryhet pa pëlqimin e personit, kur është e nevojshme dhe duke kufizuar lirinë e tij, nëse nuk dëmtohet shëndeti i tij dhe nëse është e domosdoshme për të provuar faktet në procedim.

Në rast të marrjes së kampionit biologjik ose kryerjes së procedurës mjekësore mbi të miturin, prania e prindit, kujdestarit ligjor ose e një personi të besuar prej tij është e detyrueshme.

Rezultatet e analizave të kampionëve biologjikë ose procedurës mjekësore të marrë në shkelje të parashikimeve të këtij neni janë të papërdorshme.

Kur ka arsye të bazuara për të menduar se dikush fsheh në personin e tij prova materiale të veprës penale ose sende që i përkasin veprës penale gjykata merr vendim për kontrollin personal. Kur këto sende ndodhen në një vend të caktuar, vendoset kontrolli i vendit ose banesës. (neni 202) Kontrolli i personit bëhet duke respektuar dinjitetin dhe integritetin personal të atij që kontrollohet. Kontrolli i personit bëhet nga një person i së njëjtës gjini, me përjashtim të rasteve kur kjo nuk është e mundur për shkak të rrethanave.

Përgjimi i komunikimeve të një personi ose të një numri telefoni me telefon, faks, kompjuter ose me mjete të tjera të çdo lloji, përgjimi i fshehtë me mjete teknike i bisedave në vende private, përgjimi me audio dhe video në vende private dhe regjistrimi i numrave të telefonit, hyrës dhe dalës, lejohen vetëm kur procedohet për një kategori veprash penale të përcaktuara saktësisht në KPP.

Kur ka arsye të bazuara për të menduar se nga vonesa mund t'i vijë një dëm i rëndë hetimeve dhe plotësohen kushtet e paragrafit 1, të këtij neni, prokurori vendos përgjimin me akt të motivuar dhe njofton gjykatën menjëherë, por jo më vonë se njëzet e katër orë nga marrja e vendimit. Kur vleftësimi nuk bëhet në afatin e caktuar, përgjimi nuk mund të vazhdojë dhe rezultatet e tij nuk mund të përdoren. Vendimi për përgjimin tregon mënyrën e kryerjes dhe kohëzgjatjen e veprimeve, e cila nuk mund t'i kalojë pesëmbëdhjetë ditët. Ky afat, me kërkesë të arsyetuar të prokurorit, mund të zgjatet nga gjykata sa herë është e nevojshme,

për një periudhë prej 15 ditësh, kur rezultatet e përgjimit diktojnë nevojën e zgjatjes së afatit.

3.7. MASAT E SIGURIMIT SIPAS KODIT TË PROCEDURËS PENALE

Masat e sigurimit personal ndahen në masa shtrënguese dhe masa ndaluese.

Askush nuk mund t'u nënshtrohet masave të sigurimit personal në qoftë se në ngarkim të tij nuk ekziston një dyshim i arsyeshëm, i bazuar në prova. Asnjë masë nuk mund të zbatohet kur ka shkaqe padënueshmërie të shuarjes së veprës penale ose dënimit.

Masat e sigurimit personal vendosen:

- a) kur ekzistojnë shkaqe të rëndësishme që vënë në rrezik marrjen ose vërtetësinë e provës, bazuar në rrethana fakti që duhet të tregohen posaçërisht në arsyetimin e vendimit;
- b) kur i pandehuri është larguar ose ekziston rreziku që ai të largohet;
- c) kur për shkak të rrethanave të faktit dhe personalitetit të të pandehurit ka rrezik që ai të kryejë krime të rënda ose të të njëjtit lloj me atë për të cilin procedohet. Në caktimin e masave të sigurimit gjykata mban parasysh përshtatshmërinë e secilës prej tyre me shkallën e nevojave të sigurimit që duhen marrë në rastin konkret. Çdo masë duhet të jetë në raport me rëndësinë e faktit dhe me sanksionin që parashikohet për veprën penale konkrete. Mbahen parasysh edhe vazhdimësia, përsëritja, si dhe rrethanat lehtësuese dhe rënduese të parashikuara nga Kodi Penal.

Kur i pandehuri është i mitur gjykata mban parasysh interesin e tij më të lartë dhe kërkesën për të mos ndërprerë proceset edukative konkrete.

Arresti në burg mund të vendoset vetëm kur çdo masë tjetër është e papërshtatshme për shkak të rrezikshmërisë së veçantë të veprës dhe të pandehurit. Nuk mund të vendoset arresti në burg ndaj një gruaje që është shtatzënë ose me fëmijë nën moshën 3 vjeç dhe që jeton me të, ndaj një personi që ndodhet në gjendje shëndetësore veçanërisht të rëndë ose që ka kaluar moshën shtatëdhjetë vjeç ose një personi toksikoman apo të alkoolizuar, për të cilin zbatohet një program terapeutik në një institucion të posaçëm.

Masat shtrënguese janë:

- ▶ ndalimi i daljes jashtë shtetit;
- ▶ detyrimi për t'u paraqitur në policinë gjyqësore;
- ▶ ndalimi dhe detyrimi për qëndrimin në një vend të caktuar; ç) garancia pasurore;

- ▶ arresti në shtëpi;
- ▶ arresti në burg;
- ▶ shtrimi i përko

hshëm në një spital psikiatrik.

Llojet e masave ndaluese janë:

- ▶ pezullimi i ushtrimit të një detyre a shërbimi publik;
- ▶ ndalimi i përkohshëm i ushtrimit të veprimtarive të caktuara profesionale ose afariste.

Masat e sigurimit vendosen me kërkesën e prokurorit, i cili i paraqet gjykatës kompetente arsyet ku bazohet kërkesa. Vendimi merret në dhomë këshillimi dhe jepet i arsyetuar. Edhe kur gjykata deklaron moskompetencën e vet për çdo lloj shkak, në qoftë se janë kushtet dhe ekziston urgjenca për marrjen e masës ajo vendos marrjen e saj dhe i dërgon aktet gjykatës kompetente. Gjykata nuk mund të caktojë një masë sigurimi më të rëndë se ajo e kërkuar nga prokurori.

Jo më vonë se tri ditë nga zbatimi i masës, gjykata e merr në pyetje personin për të cilin ka vendosur arrestin në burg ose në shtëpi. Për masat e tjera të sigurimit, shtrënguese ose ndaluese, gjykata procedon me marrjen në pyetje brenda pesë ditëve nga zbatimi i masës. Mbrojtja ka të drejtë të njihet me aktet dhe të marrë kopje të tyre. Nëpërmjet marrjes në pyetje, gjykata verifikon kushtet dhe kriteret e caktimit të masës dhe nevojat e sigurimit, të parashikuara në KPP. Kur këto kushte nuk ekzistojnë, gjykata vendos revokimin ose zëvendësimin e masës. Në të kundërt, gjykata vendos vazhdimin e zbatimit të saj.

Kohëzgjatja tërësore e paraburgimit, duke marrë parasysh edhe zgjatjen e parashikuar në KPP, nuk mund të kalojë këto afate:

- a) dhjetë muaj, kur procedohet për kundërvajtje penale;
- b) dy vjet, kur procedohet për krime që dënohen në maksimum deri në dhjetë vjet burgim;
- c) tre vjet, kur procedohet për krime që dënohen në maksimum jo më pak se dhjetë vjet burgim ose me burgim të përjetshëm.

3.8. VEPRIMTARIA E PROKURORIT

Prokurori dhe policia gjyqësore zhvillojnë, brenda kompetencave të caktuara, hetimet e nevojshme që lidhen me ushtrimin e ndjekjes penale. Prokurori drejton hetimet dhe ka në dispozicion policinë gjyqësore. Prokurori shënon në regjistër çdo njoftim të veprës penale që i vjen ose që ka marrë me iniciativën e vet dhe në të njëjtën kohë ose nga momenti në të cilin rezulton, emrin e personit të cilit i atribuohet vepra penale.

Prokurori drejton veprimtarinë hetimore dhe kryen vetë çdo veprim hetimor që e çmon të nevojshëm. Ai kryen hetime edhe për verifikimin e fakteve ose rrethanave në favor të personit ndaj të cilit zhvillohen hetime. Ai mund të kërkojë nga policia gjyqësore kryerjen e veprimeve të deleguara posaçërisht, përfshirë edhe marrjen në pyetje të të pandehurit dhe ballafaqimet, në të cilat merr pjesë i pandehuri dhe mbrojtësi i tij.

Prokurori fton personin ndaj të cilit zhvillohen hetime të paraqitet kur do ta marrë në pyetje ose kur duhet të kryejë veprime që kërkojnë praninë e tij. I pandehuri që nuk ka mbrojtës njoftohet nga prokurori se ndihmohet nga një mbrojtës i caktuar kryesisht, sipas rasteve të parashikuara nga KPP.

Në përfundim të hetimeve paraprake, prokurori procedon si më poshtë:

- a) vendos pushimin e akuzës apo çështjes, ose i kërkon gjykatës pushimin e akuzës apo çështjes;
- b) i kërkon gjykatës dërgimin e çështjes në gjyq.

3.9. VEPRIMTARIA E GJYKATËS

Kundër vendimit të pushimit të akuzës ose çështjes mund të bëhet ankim brenda 10 ditëve nga marrja dijeni para gjyqtarit të seancës paraprake. Ankimi shqyrtohet në dhomë këshillimi, brenda pesëmbëdhjetë ditëve nga marrja e akteve. Gjykata vendos sipas rastit:

- ▶ lënien në fuqi të vendimit të pushimit;
- ▶ kthimin e akteve prokurorit dhe vazhdimin e hetimeve, kur çmon se ato janë të paplota, duke përcaktuar drejtimet e thellimit të tyre dhe, kur është rasti, edhe veprimet që duhet të kryhen, si dhe cakton afatin brenda të cilit hetimet duhet të përfundojnë;
- ▶ kthimin e akteve prokurorit, duke e urdhëruar që të formulojë akuzë dhe të paraqesë kërkesë për gjykimin e çështjes, kur çmon se hetimet janë të plota dhe rezultojnë se ka prova të mjaftueshme për të mbështetur akuzën në gjyq.

Brenda pesë ditëve nga depozitimi i kërkesës për dërgimin e çështjes në gjyq, gjyqtari i seancës paraprake cakton datën e zhvillimit të saj. Gjyqtari i seancës paraprake njofton të pandehurin dhe viktimën ose trashëgimtarët e saj, kur identiteti dhe vendbanimi i tyre rezultojnë nga aktet e procedimit, duke treguar ditën, orën dhe vendin ku do të zhvillohet seanca, me paralajmërimin për të pandehurin se nëse nuk paraqitet, seanca do të zhvillohet në mungesë të tij.

Pasi dëgjon diskutimet e palëve, gjyqtarit të seancës paraprake gjykata vendos:

- a) pranimin e kërkesës së prokurorit dhe dërgimin e çështjes në gjyq, kur çmon se ka prova të mjaftueshme në mbështetje të akuzës;

- b) dërgimin e çështjes në gjykatën kompetente, kur palët paraqesin marrëveshje mbi kushtet e pranimit të fajësisë dhe caktimin e dënimit;
- c) dërgimin e çështjes në gjykatën kompetente kur i pandehuri ka kërkuar gjykimin e shkurtuar, pasi kryen verifikimin mbi gjendjen e akteve;
- ç) pushimin e akuzës ose të çështjes.

Procedura e shqyrtimit në seancë paraprake nuk zëvendëson gjykimin e çështjes në themel dhe as paragjykon vendimin përfundimtar të saj.

Brenda dhjetë ditëve nga depozitimi i kërkesës së prokurorit ose viktimës akuzuese, kryetari i trupit gjykues, i ngarkuar për gjykimin e çështjes cakton datën e seancës gjyqësore. Data e seancës i njoftohet prokurorit, të pandehurit, mbrojtësit, viktimës, palëve private dhe përfaqësuesve të tyre të paktën dhjetë ditë para datës së caktuar për gjykim. Seanca gjyqësore është publike, përndryshe quhet e pavlefshme. Nuk pranohen në seancë të miturit nën moshën gjashtëmbëdhjetë vjeç dhe ata që janë në gjendje dehje, intoksikimi ose çrregullimi mendor. Ndalohet prania në seancë e personave të armatosur, me përjashtim të pjesëtarëve të forcave të ruajtjes së rendit.

3.10. SHQYRTIMI GJYQËSOR

Gjykata vendos që shqyrtimi gjyqësor ose disa veprime të tij të zhvillohen me dyer të mbyllura:

- a) kur publiciteti mund të dëmtojë moralin shoqëror ose mund të sjellë përhapjen e të dhënave që duhet të mbahen sekret në interes të shtetit, në qoftë se një gjë e tillë kërkohet nga organi kompetent;
- b) kur nga ana e publikut ka shfaqje që prishin zhvillimin e rregullt të seancës;
- c) kur është e nevojshme të mbrohet siguria e dëshmitarëve ose e të pandehurve;
- ç) kur gjykohet e nevojshme në pyetjen e të miturve si dëshmitarë.
- d) kur viktimë e përcaktuar në nenin 58/b të KPP, kërkon të zhvillohet me dyer të mbyllura.

Shqyrtimi gjyqësor zhvillohet gjithmonë me dyer të mbyllura kur:

- a) gjykohen të miturit;
- b) gjykohen të pandehur të rritur, të cilët akuzohen për kryerjen e veprave penale ndaj të miturve si viktimë, pavarësisht moshës së viktimës gjatë gjykimit.

Kur i pandehuri, mbrojtësi, viktimë, dëshmitari, eksperti apo përkthyesi nuk zbaton urdhrat e gjykatës për ruajtjen e rendit dhe të qetësisë, fyen autoritetin e gjykatës apo kryen veprime që cenojnë solemnitetin e gjykimit, kryetari e paralajmëron atë për pasojat. Kur personi vijon të prishë rregullin e qetësinë

dhe të mos bindet, gjykata mund t'i caktojë gjobë deri në shumën 30 000 lekë. Përsëritja e shkeljes përbën shkak për largimin nga salla.

Kur gjatë shqyrtimit gjyqësor del një vepër penale tjetër që ka lidhje me atë që gjykohet, ose një rrethanë rënduese që nuk është përmendur në kërkesën për gjykim, prokurori i komunikon të pandehurit veprën penale ose rrethanën, por me kusht që gjykimi të mos jetë në kompetencë të një gjykate më të lartë.

Kur gjatë shqyrtimit gjyqësor del një fakt i ri në ngarkim të të pandehurit që nuk është përmendur në kërkesën për gjykim dhe për të cilin duhet proceduar kryesisht, prokurori procedon në format e zakonshme, duke tërhequr dosjen për të vazhduar hetimet paraprake. Megjithatë, në qoftë se prokurori kërkon, gjykata mund të lejojë shqyrtimin në të njëjtën seancë kur i pandehuri jep pëlqimin dhe nuk dëmtohet shpejtësia e procedimit.

Me vendimin përfundimtar gjykata mund t'i japë faktit një përcaktim të ndryshëm nga ai që ka bërë prokurori ose viktimë akuzuese, më të lehtë ose më të rëndë, me kusht që vepra penale të jetë në kompetencën e saj. Kur në përfundim të shqyrtimit gjyqësor gjykata vlerëson se fakti për të cilin akuzohet i pandehuri mund të ketë cilësim juridik më të rëndë se ai që ka bërë prokurori ose viktimë akuzuese, njofton palët mbi këtë mundësi dhe u jep kohën e nevojshme për t'u mbrojtur. Palët kanë të drejtë të paraqesin prova të reja.

3.11. VENDIMI I GJYKATËS DHE LLOJET E GJYKIMEVE

Vendimi i gjykatës sipas përcaktimeve të bëra në KPP përmban:

- a) gjykatën që e ka dhënë;
- b) gjeneralitetet e të pandehurit ose të dhëna të tjera personale që vlejnë për ta identifikuar, si dhe gjeneralitetet e palëve të tjera private;
- c) akuzën;
- ç) parashtrimin e përmbledhur të rrethanave të faktit dhe provat mbi të cilat bazohet vendimi, si dhe arsyet për të cilat gjykata i quan të papranueshme provat e kundërta;
- d) dispozitivin, duke treguar nenet e zbatuara të ligjit;
- dh) datën dhe nënshkrimin anëtarëve të trupit gjykues.

3.12. GJYKIMI I DREJTPËRDREJTË

Kur i pandehuri është arrestuar në flagrancë dhe hetohet për kryerjen e një veprë penale që gjykohet nga një gjyqtar, prokurori paraqet në gjykatë brenda dyzet e tetë orëve nga arrestimi, kërkesën për vleftësimin e tij dhe gjykimin e njëkohshëm, kur çmon se nuk ka nevojë për hetime të mëtejshme.

3.13. GJYKIMI I SHKURTUAR

Kërkesa për gjykimin e shkurtuar paraqitet nga i pandehuri ose mbrojtësi i tij me autorizim të posaçëm në seancën paraprake ose në seancë gjyqësore kur procedohet sipas nenit 400 dhe paragrafit 3, të nenit 406/ç të KPP-së, me pasojë mospranimi.

Nuk lejohet kërkesa për gjykim të shkurtuar për veprat penale për të cilat parashikohet dënim me burgim të përjetshëm. Kërkesa për gjykim të shkurtuar nuk pranohet nëse i pandehuri apo mbrojtësi i tij ngrenë pretendime mbi vlefshmërinë e akteve apo përdorshmërinë e provave të grumbulluara gjatë hetimit paraprak, apo kur kërkojnë marrjen e provave të reja në gjykim.

3.14. URDHËRI PENAL

Kur i pandehuri akuzohet për kryerjen e një kundërvajtjeje penale, brenda tre muajve nga regjistrimi i emrit të personit që i atribuohet vepra penale, prokurori nxjerr urdhër penal të arsyetuar për caktimin e dënimit dhe i kërkon gjykatës miratimin e tij, në rastet kur çmon se nuk duhet të zbatohet dënimi me burgim. Në urdhrin penal prokurori cakton dënimin kryesor me gjobë. Gjykata e shqyrton kërkesën pa praninë e palëve dhe vendos brenda dhjetë ditëve nga depozitimi i saj.

3.15. GJYKIMI ME MARRËVESHJE

Nga çasti i regjistrimit të emrit të personit që i atribuohet vepra penale derisa të mos ketë filluar shqyrtimi gjyqësor, prokurori, i pandehuri, ose përfaqësuesi i tij i posaçëm mund të propozojnë arritjen e një marrëveshjeje mbi kushtet për pranimin e fajësisë dhe për caktimin e dënimit. Në bisedimet për arritjen e marrëveshjes prania e mbrojtësit të të pandehurit është e detyrueshme. Arritja e marrëveshjes lejohet për veprat penale, për të cilat ligji parashikon një dënim në maksimum jo më shumë se 7 vjet burgim.

3.16. ANKIMI I VENDIMIT

Mjetet e ankimit janë: apeli, rekursi në Gjykatën e Lartë dhe kërkesa për rishikim.

Apeli:

Prokurori, i pandehuri dhe, paditësi dhe i padituri civil kanë të drejtë të apelojnë vendimet e gjykatës së shkallës së parë. Përpara se të fillojë shqyrtimin gjyqësor, kryetari i trupit gjykues kontrollon paraqitjen e palëve. Në rast se palët nuk janë paraqitur, kryetari verifikon nëse njoftimet janë të rregullta dhe nëse mungesa

është e justifikuar. Kryetari ose anëtari i trupit gjykues relaton në mënyrë të përmbledhur dosjen gjyqësore dhe shkaqet e ngritura në ankim.

Kur një palë në aktin e apelit ose plotësimin e tij, kërkon rimarrjen e provave të lejuara në shqyrtimin gjyqësor të shkallës së parë ose marrjen e provave të reja, gjykata në qoftë se çmon se nuk mund të vendosë në gjendjen që janë aktet, përsërit shqyrtimin gjyqësor. Përsëritja e shqyrtimit gjyqësor vendoset edhe kryesisht kur gjykata e çmon të domosdoshme.

Gjykata e apelit, pasi shqyrton çështjen, vendos:

- a) lënien në fuqi të vendimit;
- b) ndryshimin e vendimit;
- c) prishjen e vendimit dhe pushimin e çështjes kur janë rastet që nuk lejojnë fillimin ose vazhdimin e procedimit;
- ç) prishjen e vendimit dhe kthimin e akteve gjykatës së shkallës së parë kur nuk janë respektuar dispozitat që lidhen me kushtet për të qenë gjyqtar në çështjen konkrete, me numrin e gjyqtarëve që është i domosdoshëm për formimin e kolegjeve të caktuara në këtë Kod, me ushtrimin e ndjekjes penale nga prokurori dhe pjesëmarrjen e tij në procedim, me pjesëmarrjen e të pandehurit, të mbrojtësit të tij, ose përfaqësuesit të viktimës akuzuese, me shkellen e dispozitave për paraqitjen e akuzave të reja, si dhe në çdo rast kur në dispozita të veçanta është parashikuar pavlefshmëria e vendimit.

Rekursi

Rekursi në Gjykatën e Lartë kundër vendimeve të gjykatës së apelit mund të bëhet për këto shkaqe:

- a) për mosrespektimin ose zbatimin e gabuar të ligjit material ose procedural, me rëndësi për njësimin ose zhvillimin e praktikës gjyqësore;
- b) për mosrespektimin ose zbatimin e gabuar të ligjit procedural me pasojë pavlefshmërinë e vendimit, pavlefshmërinë absolute të akteve ose papërdorshmërinë e provave;
- c) kur vendimi i ankimuar vjen në kundërshtim me praktikën e Kolegjit Penal ose të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Pas shqyrtimit të çështjes Kolegji Penal ose Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vendosin në seancë gjyqësore:

- a) lënien në fuqi të vendimit;
- b) prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së shkallës së parë;
- c) prishjen e vendimit dhe kthimin e akteve për rishqyrtim;
- ç) prishjen e vendimit dhe pushimin e çështjes pa e kthyer për rishqyrtim.

Rishikimi mund të kërkohet:

- a) kur faktet e vëna në themel të vendimit nuk pajtohen me ato të një vendimi tjetër të formës së prerë;
- b) kur vendimi është bazuar në një vendim të gjykatës civile ose administrative, i cili është revokuar më pas;
- c) kur pas vendimit kanë dalë ose janë zbuluar prova të reja, të cilat vetëm ose së bashku me ato që janë vlerësuar njëherë, tregojnë se vendimi është i gabuar;
- ç) kur vërtetohet se vendimi është dhënë si pasojë e falsifikimit të akteve të gjykimit ose të një fakti tjetër të parashikuar nga ligji si vepër penale.
- d) kur shkak për rishikimin e vendimit të formës së prerë rezulton nga një vendim i Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut që e bën të domosdoshëm rigjykimin e çështjes. Kërkesa paraqitet brenda 6 muajve nga njoftimi i vendimit;
- dh) kur ekstradimi i të dënuarit të gjykuar në mungesë jepet me kushtin e shprehur të rigjykimit të çështjes. Kërkesa për rishikim mund të paraqitet brenda tridhjetë ditëve nga data kur personi është ekstraduar. Kërkesa e paraqitur brenda afatit nuk mund të refuzohet;
- e) kur personi është gjykuar në mungesë dhe kërkon rigjykimin e çështjes. Kërkesa paraqitet brenda tridhjetë ditëve nga data e marrjes dijeni. Kërkesa e paraqitur brenda afatit nuk mund të refuzohet.

3.17. EKZEKUTIMI I VENDIMIT TË GJYKATËS

Kodi i Procedurës Penale gjithashtu rregullon në mënyrë normative edhe çështjet kryesore të ekzekutimit të vendimeve penale. Vendimi penal i gjykatës vihet në ekzekutim menjëherë pasi të ketë marrë formë të prerë. Vendimi i pafajësisë, i përjashtimit të të gjykuarit nga dënimi dhe ai i pushimit të çështjes, vihet në ekzekutim menjëherë pas shpalljes. Mënyra e ekzekutimit të vendimeve penale rregullohet më në detaje me ligj të veçantë.

Prokurori dhe gjykata e seksioneve për të miturit pranë gjykatave të rretheve gjyqësore janë kompetente për marrjen e masave dhe shqyrtimin e kërkesave që lidhen me ekzekutimin e vendimeve të dhëna ndaj të miturve. Mënyra e ekzekutimit të masave dhe çdo vendimi të dhënë ndaj të miturve, përveç sa parashikohet në këtë KPP, rregullohet me Kodin e Drejtësisë Penale për të Miturit.

Prokurori pranë gjykatës së shkallës së parë që ka dhënë vendimin, merr masa për ekzekutimin e vendimit. Ai bën kërkesa në gjykatën kompetente dhe ndërhyr në të gjitha veprimet e ekzekutimit.

IV. PRAKTIKA E GJYKATËS EUROPIANE PËR TË DREJTAT E NJERIUT

Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) ka rëndësi të veçantë në sistemin tonë ligjor, pasi Kushtetuta jonë e vendos atë ndërmjet Ligjit dhe vetë Kushtetutës, duke siguruar që gjykatat vendase duhet t'u përmbahen interpretimeve të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut gjatë marrjes së vendimeve të tyre. Puna e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut i ka dhënë formë një sërë standardesh ligjore që janë me rëndësi të madhe për lirinë dhe përgjegjësinë e mediave.

Ndërmjettë tjerash, shumica e standardeve theksojnë se zyrtarët publikë duhet të zhvillojnë një shkallë më të lartë të tolerancës ndaj kritikave publike¹⁷, se liria e shprehjes nënkupton të drejtën për të shprehur informacione dhe qëndrime që ofendojnë dhe trondisin, dhe të drejtën për një farë teprimi dhe provokimi të caktuar në çështjet e interes publik¹⁸. Në praktikë, GJEDNJe vë theksin tek roli i mediave si kujdestar i interesit publik (mbikëqyrës) që gëzon mbrojtje të veçantë¹⁹, duke u shprehur se një mbrojtje e tillë është siguruar për gazetaret të cilët japin informacion të besueshëm dhe të saktë në mirëbesim dhe në përputhje me etikën gazetareske²⁰. Megjithatë, ajo, gjithashtu, shprehet se profesionalizmi i gazetarëve nuk duhet të vlerësohet në mënyrë shumë të rreptë, pasi kjo mund të ketë efekt pengues²¹. Për të nxitur një diskutim publik

-
- 17 Shih: Licens kundër Austrisë, kërkesa nr. 9815/82, 8 July 1986; Lepojić kundër Serbisë, kërkesa nr. 13909/05, 6 Nëntor 2007; Bodrožić kundër Serbisë, kërkesa nr. 32550/05, 23 Qershor 2009; Jerusalem kundër Austrisë, kërkesa nr. 26958/95, 27 Shkurt 2001; Birol kundër Turqisë, kërkesa nr. 44104/98, 1 Qershor 2005;
 - 18 Shih: Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar, kërkesa nr. 5493/72, 7 Dhjetor 1976; Licens kundër Austrisë, kërkesa nr. 9815/82, 8 Korrik 1986; Cumpăna dhe Mazare kundër Rumanisë, kërkesa nr. 33348/96, 17 Dhjetor 2004; Lopes Gomes de Silva kundër Portugalisë, kërkesa nr. 37698/97, 28 Dhjetor 2012; Prager dhe Oberschlik kundër Austrisë, kërkesa nr. 11662/85, 23 Maj 1991; Dalban kundër Rumanisë, kërkesa nr. 28114/95, 28 Shtator 1999; Castells kundër Spanjës, kërkesa nr. 1798/85, 23 Prill 1992;
 - 19 Shih: Observer dhe Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar, kërkesa nr. 13585/88, 26 Nëntor 1991;
 - 20 Shih: Goodwin kundër Mbretërisë së Bashkuar, kërkesa nr. 17488/90, 27 Mars 1996; Fressoz dhe Roire kundër Francës, kërkesa nr. 29183/95, 21 Janar 1999; Bladet Tromsø dhe Stensaas kundër Norvegjisë, kërkesa nr. 21980/93, 20 Maj 1999;
 - 21 Shih: Yordanova dhe Toshev kundër Bullgarisë, kërkesa nr. 5126/05, 2 Tetor 2012.

mbi çështjet e interesit publik, GJEDNJ ka vlerësuar se bashkëbiseduesit duhet t'i lejohet e drejta për të dhënë një përgjigje proporcionale²², se një masë e caktuar e diskutimeve politike që dalin në sferën private është normale dhe e lejueshme²³ dhe se liria e shprehjes gëzon një shkallë më të lartë mbrojtjeje në fushatat zgjedhore²⁴. Në praktikë, Gjykata thekson se deklaratat për vlerat duhet të bazohen në fakte të mjaftueshme²⁵ dhe se konteksti i raportimeve të medias duhet të merret parasysh kur bëhet fjalë për transmetimin e gjuhës së urrejtjes²⁶. Siç thuhet në vendimet e shumta të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, duhet të ketë një “nevojë urgjente sociale” për të kufizuar lirinë e shprehjes²⁷ dhe kjo domosdoshmëri duhet të provohet bindshëm²⁸. Përveç standardeve të mësipërme që janë me rëndësi të madhe për lirinë dhe përgjegjësinë e medias, në vijim është një pasqyrë e shkurtër e praktikës gjyqësore relevante të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut

4.1. ALLENET DE RIBEMONT kundër FRANCES²⁹

Rasti i Alletet de Ribemont kundër Francës ka të bëjë me komentet e bëra në një konferencë shtypi mbi temën e buxhetit të policisë franceze. Ministri i Brendshëm, Drejtori i Departamentit të Hetimeve Penale të Parisit dhe Shefi i Skuadrës së Krimit dhanë komentet e tyre lidhur me hetimin që ishte në proces. Në këtë rast, Kërkuesi u deklarua si nxitës dhe bashkëpunëtor në vrasjen e një deputeti dhe një ish ministri, i cili u vra përpara shtëpisë së Kërkuesit. Deklarata të tilla krijuan në publik bindjen se Kërkuesi ishte fajtor dhe pasoja e mëtejshme

-
- 22 Shih: Nilsen dhe Johnsen kundër Norvegjisë, kërkesa nr. 23118/93, 25 Nëntor 1999; Lopes Gomes de Silva kundër Portugalisë, kërkesa nr. 37698/97, 28 Dhjetor 2012; Prager and Oberschlik kundër Austria, kërkesa nr. 11662/85, 23 Maj 1991;
 - 23 Shih: Lopes Gomes de Silva kundër Portugalisë, kërkesa nr. 37698/97, 28 Dhjetor 2012;
 - 24 Shih: Boëman kundër Mbretërisë së Bashkuar, kërkesa nr. 24839/94, 19 Shkurt 1998;
 - 25 Shih: Pedersen and Baadsgaard kundër Danimarkës, kërkesa nr. 37698/97, 19 Qershor 2003;
 - 26 Shih: Jersild kundër Danimarkës, kërkesa nr. 15890/89, 23 Shtator 1994;
 - 27 Shih: Bodrožić kundër Serbisë, kërkesa nr. 32550/05, 23 Qershor 2009; Lindon, Otchakovsky-Laurens dhe July kundër Francës, kërkesa nr. 21279/01 dhe 364487/02, 22 Tetor 2007;
 - 28 Shih: Kobenter und Standards Verlags GMBH kundër Austrisë, kërkesa nr. 60899/00, 2 Shkurt 2007; Nilsen dhe Johnsen kundër Norvegjisë, kërkesa nr. 23118/93, 25 Nëntor 1999;
 - 29 Shih: Alletet de Ribemont kundër Francës, kërkesa nr. 15175/89., 10 Dhjetor 1995;

ishite presioni në gjykatë, në marrjen e vendimit. Ky rast konfirmoi qëndrimin se detyrimi për të respektuar prezumimin e pafajësisë duhet të zbatohet edhe ndaj zyrtarëve publikë dhe jo vetëm ndaj anëtarëve të gjyqësorit.

4.2. PELTEREAU-VILLENEUVE kundërZVICRES³⁰

Në këtë rast kërkuesi ishte një prift i cili ishte i dyshuar për ngacmim seksual. Për shkak se ngjarjet në fjalë datonin në vitet 1991 dhe 1992, ato kishin kaluar afatin e parashkrimit dhe prokurori publik duhej të ndërpriste procedimin penal. Në vendimin e tij i cili u bë publik, prokurori bëri referenca për faktin se prifti i pranoi këto krime, por për shkak të parashkrimit, procedimi i veprës penale duhej ndërprerë. Kërkuesi paraqiti kërkesë për një vendim të ri, i cili duhet t'i referohej vetëm faktit se ndjekja penale ishte mbyllur për afatin e parashkrimit. Më pas, kisha ndërmori procedime kundër kërkuesit gjatë së cilës u citua disa herë vendimi i prokurorit publik. Kërkuesi u detyrua të japë dorëheqjen nga kleri, por ky vendim u anulua përfundimisht nga kongregacioni i tij. Në vendimin e saj GJEDNJ konstatoi se e drejta e kërkuesit ishte shkelur dhe se nuk kishte asnjë justifikim për prokurorin publik që ta konfirmonte akuzën në vendimin e tij për të ndërprerë procedimin. Gjithashtu, gjykata mori në konsideratë faktin se vendimi u bë publik dhe se reputacioni i kërkuesit ishte cenuar seriozisht.

4.3. BÉDAT kundërZVICRËS³¹

Në këtë rast, Kërkuesi pretendoi se gjoba e vendosur nga Gjykata Federale për publikimin e informacionit të siguruar nga sekreti i hetimit penal kishte shkelur të drejtën e tij për lirinë e shprehjes. Ai argumentoi se Gjykata nuk mund të vërtetonte se artikulli i kontestuar kishte ndonjë ndikim në gjykim dhe se parimi i prezumimit të pafajësisë nuk mund të pengonte individët që të krijojnë opinion e tyre mbi një çështje para përfundimit të një gjykimi. GJEDNJ vendosi që edhe pse ishte e vërtetë që neni 10 i Konventës për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore mbron të drejtën e lirisë së shprehjes dhe të drejtën për informimin, gazetarët duhej të respektonin të drejtën për një proces të rregullt gjyqësor, duke përfshirë prezumimin e pafajësisë. Megjithatë artikulli i kundërshtuar nuk mbante qëndrim të veçantë mbi fajësinë e të akuzuarit, natyra e tij sensacionaliste, toni tallës dhe mënyra se si gazetari theksoi mosbesimin ndaj të akuzuarit cenonin prezumimin e pafajësisë.

30 Shih: Peltereau-Villeneuve kundër Zvicrës, kërkesa nr. 60101/09, 21 Janar 2015;

31 Bédat kundër Zvicrës, nr. 56925/08, 29 Mars 2016

4.4. TOURANCHEAU DHE JULY kundër FRANCËS³²

Në *Tourancheau dhe July kundër Francës*, GJEDNJ vendosi se ndërhyrja e Qeverisë për të ndaluar përkohësisht publikimin e artikullit për procedimin penal për sa gjykimi ishte ende në vazhdim, ishte i justifikuar për të mbrojtur të drejtën e prezumimit të pafajësisë së të akuzuarit. Faktet që artikulli ishte qartësisht i njëanshëm, se ekstraktet procedurale të cituara nuk ishin objektive dhe se gazetarja e përfundonte artikullin e saj duke deklaruar se një nga të akuzuarit ishte fajtor, cenonin të gjitha të drejtën për prezumimin e pafajësisë dhe për një gjykim të drejtë. GJEDNJ vlerësoi se gjykatat franceze kishin të drejtë në arsyetimin e tyre dhe se e drejta për lirinë e shprehjes së gazetarit duhej të ishte e balancuar me të drejtën për një gjykim të drejtë.

4.5. PINTO COELHO kundër PORTUGALISË³³

Në rastin në vijim, gazetari nuk u gjet fajtor nga GJEDNJ për shkeljen e prezumimit të pafajësisë së të akuzuarit. Në të vërtetë, Gjykata vendosi që duke treguar për disa sekonda gjatë reportazheve, fakset e dokumenteve që ishin të rëndësishme gjatë gjykimit, pas fazes kryerjes së hetimit, nuk ndikoi në të drejtën e të akuzuarit. Ndryshe nga rastet e tjera ku artikujt e kundërshtuar u botuan nga gazetarët vetëm për të kënaqur kuriozitetin e lexuesve, Gjykata gjeti se reportazhi i gazetarit nuk ishte i njëanshëm, hetimi kishte përfunduar në momentin e publikimit dhe gazetari nuk po i publikonte dokumentet si mjetet senzacionalizmi, por vetëm për të informuar publikun. Për më tepër, GJEDNJ theksoi faktin se dokumentet u përdorën, me të drejtë, nga gazetari për të vërtetuar informacionin dhe për të provuar kredibilitetin dhe besueshmërinë e tij.

4.6. VON HANNOVER kundër GJERMANISË

Aplikimi në rastin *Van Hanover kundër Gjermanisë*³⁴ është paraqitur kundër një vendimi të Gjykatës Kushtetuese Federale të Gjermanisë, i cili kishte rrëzuar kërkesën për të ndaluar publikimin e fotografive të Princeshës Carolina të Monakos me fëmijët e saj. Gjykatat më të ulëta gjermane vendosën ndalimine botim të fotografive në fjalë, duke theksuar se nevoja për të mbrojtur jetën privatë të fëmijëve ishte më e madhe se nevoja e një të rrituri. Megjithatë, Gjykata Kushtetuese Federale e Gjermanisë, arriti në përfundimin se në këtë rast nuk

32 Tourancheau dhe July kundër Francës, nr. 53886/00, 24 Nëntor 2005

33 Pinto Coelho kundër Portugalisë, nr. 28439/08, 28 Qershor 2011

34 See: Von Hannover kundër Gjermanisë, kërkesa nr. 59320/00, 24 Qershor 2004;

ka pasur shkelje të së drejtës së jetës private dhe se princesha si figurë publike, duhet të tolerojë publikimin e fotografive të saj në vende publike, edhe nëse ajo shfaqet në rutinën e përditshme të jetës së saj private dhe jo gjatë kryerjes së detyrave zyrtare.

Duke vendosur në këtë rast, Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut mbajti një qëndrim të ndryshëm dhe arriti në përfundimin se fotografitë e paparacëve regjistroheshin në një klimë shqetësuese të vazhdueshme që shkakton një ndjenjë të fortë të ndërhyrjes në jetën private dhe madje edhe ndjesinë e persekutimit. GJEDNJ gjeti një shkelje të nenit 8 dhe arriti në përfundimin se publiku nuk kishte interes të ligjshëm për të parë se ku ishte kërkuesja ose si silllej ajo zakonisht në jetën e saj private edhe nëse ajo shfaqej në vende publike. Gjithkush, duke përfshirë personat efamshëm, duhet të kenë “pritshmërinë ligjshme” se jeta e tyre private do të mbrohet.

4.7. VON HANNOVER kundër GJERMANISË NR. 2

Kërkesa në rastin Van Hannover kundër Gjermanisë nr. 2³⁵ u paraqit kundër vendimit të Gjykatës Kushtetuese Federale të Gjermanisë, e cila kishte rrëzuar kërkesën për ndalimin e botimit të një fotografie të Princeshës Carolina të Monakos, e shoqëruar me një artikull mbi shëndetin e keq të babait të saj Princit Reiner III. Në vendimin e saj, në të cilën konstatoi se nuk ka pasur shkelje të nenit 8 të KEDNJ-së, Gjykata u shpreh se personat publikë nuk mund të gëzonin të njëjtën mbrojtje si qytetarët e zakonshëm, se sjellja e mëparshme e një personi nuk mund të ishte bazë për mohimin e çdo mbrojtjeje nga publikimi i fotografive, se konteksti në të cilin njerëzit shfaqen në fotot që publikohen mund të jetë një faktor vendimtar dhe se mënyra e marrjes së fotografive (me leje ose njohuri paraprake ose të fshehura) mund të jetë gjithashtu e rëndësishme për marrjen e vendimit.

4.8. AXEL SPRINGER AG kundër GJERMANISË

Kërkesa në rastin *Axel Springer AG kundër Gjermanisë*³⁶ është paraqitur kundër vendimit të një gjykate gjermane që ndalon publikimin e një artikulli mbi arrestimin e një aktori të mirënjohur gjerman për posedim kokaine, duke mbajtur qëndrimin që për shkak të rëndësisë së vogël të veprës penale nuk ka interes publik për marrjen e informacionit lidhur me atë ngjarje. Në vendimin e saj duke konstatuar se kishte pasur shkelje të nenit 10 të KEDNJ-së, gjykata theksoi rolin e

35 Shih: Von Hannover kundër Gjermanisë nr. 2, kërkesa nr.40660/08, 7 Shkurt 2012;

36 Shih: Axel Springer kundër Gjermanisë, kërkesa nr.48311/10, 7 Shkurt 2012;

medias si kujdestar i interesit publik në një shoqëri demokratike dhe se mediat kanë për detyrë të botojnë informacione dhe ide për çështje me rëndësi për publikun dhe se publiku ka të drejtë t'i marrë ato. Gjithashtu, Gjykata deklaroi se për mbrojtjen e garantuar në nenin 8, sulmi mbi reputacionin e dikujt duhet të arrijë një shkallë serioze, në mënyrë që gëzimi i kësaj të konsiderohet i kërcënuar.

4.9. DELFI AS kundër ESTONISË

Vendimi me të cilin GJEDNJ në rastin e *Delfi AS kundër Estonisë*³⁷ konstatoi se ekzistenca e përgjegjësisë së portaleve të mediave për komentet e lexuesve nuk përbën shkelje të lirisë së shprehjes sipas nenit 10 të KEDNJ-së, ka hasur shumë kritika. Në vendimin e GJEDNJ-së në rastin e *MTE kundër Hungarisë*, vëmendje e veçantë iu kushtua faktit se ngarkimi me përgjegjësi i portaleve të internetit mund të ketë pasoja negative dhe çonte në mbylljen e seksionit të komenteve, të cilat mund të kishin pasoja negative për lirinë e shprehjes së vetë lexuesve. Megjithatë ky vendim nuk mund të përfaqësojë një shmangie thelbësore nga rasti Delphi, rasti i MTE kundër Hungarisë tregon se GJEDNJ ende nuk e ka zgjidhur këtë çështje në mënyrë koherente për të gjetur ekuilibrin e duhur midis lirisë së shprehjes dhe kufizimeve të saj. Gjatë marrjes së vendimit në këtë rast, Gjykata mori parasysh natyrën ekstreme të komenteve në fjalë, fakti që komentet janë botuar në përgjigje të një artikulli të publikuar nga kërkuesi në portalin e tij të informacionit, fakti se komentet kanë baza komerciale, mungesa e masave të marra nga kërkuesit për të fshirë komentet fyese pa vonesë pas publikimit dhe sanksionete moderuara të vendosura ndaj aplikantëve (320 euro).

4.10. MTE kundër HUNGARISË

Rasti i *MTE kundër Hungarisë*³⁸ ishte një mundësi që GJEDNJ të mbante qëndrim për të vendosur një baraspeshë më të mirë midis lirisë së shprehjes dhe kufizimeve të saj. Ky vendim, i cili konstatoi shkelje të nenit 10 të KEDNJ-së, bazohet në një situatë faktike, në thelb e ndryshme, nga rasti i Delphi. GJEDNJ, duke gjetur se kërkuesit duhej të trajtoheshin si media, vlerësoi dallime të rëndësishme në lidhje me rastin Delphi dhe përmendi mungesën e fitimit si një motiv, si dhe mungesën e gjuhës së urrejtjes. Konkluzioni i Gjykatës ishte se komentet u botuan në portalin e internetit të kërkuesit, dhe ato kishin të bënin me abuzimin e agjencive shtetërore të pasurive të paluajtshme, e për rrjedhojë ato ishin të justifikuara dhe se publikimi i tyre ishte në interesin publik.

37 Shih: *Delfi AS kundër Estonisë*, kërkesa nr .64569/09, 16 Qershor 2015;

38 Ibid.

4.11. BORDI EDITORIAL PRAVOJE DELO AND ŠTEKEL kundër UKRAINËS

Në rastin e *Bordit Editorial Pravo Delo dhe Štekel kundër Ukrainës*³⁹, gjykata pranoi për herë të parë se Neni 10 i Konventës duhet interpretuar si detyrim ndaj Shteteve Palë për të krijuar një kuadër rregullator të përshtatshëm për të garantuar mbrojtjen efektive të lirisë së shprehjes së gazetarëve në internet. Në këtë rast, kërkesit u urdhëruan të paguajnë një tarifë për ri-publikimin e një teksti anonim, i cili, objektivisht, përmbante shpifje, dhe i shkarkuar nga interneti (me një hyrje që tregonte burimin dhe distancimin e tyre nga teksti). Ata gjithashtu u urdhëruan të publikonin përgënjeshtimet dhe faljet – megjithëse kjo është përcaktuar me ligj.

Në legjislacionin e Ukrainës, nuk parashikohet mbrojtje ligjore për gazetarët të cilët ri-publikojnë materiale nga interneti. Çdo masë që kufizon aksesin në informim, për të cilin publiku ka të drejtë ta marrë, duhet të justifikohet specifikisht me arsye bindëse.

4.12. STOL kundër ZVICRËS

Rasti i *Stol kundër Zvicrës*⁴⁰ trajton rastin e një gazetari, i cili u gjobit për botimin e një raporti konfidencial të ambasadorit zviceran në Shtetet e Bashkuara mbi strategjinë që duhet të ndiqte Qeveria Zvicerane gjatë negociatave, me Kongresin Botëror Hebraik dhe bankat zvicerane, në lidhje me kompensimin e viktimave të holokaustit nga fondet e depozituara në bankat zvicerane. Dhoma e Madhe e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut ka argumentuar se, në parim, e drejta për lirinë e shprehjes mbrohet publikimin e materialit konfidencial në rastet kur ai i shërben interesit publik. Megjithatë, Gjykata vlerësoi se botimi i pjesëve të raportit të ambasadorit kishte pasoja negative në negociatë, veçanërisht për shkak të artikujve të shkruar në mënyrë jashtëzakonisht të bujshme, të cilat pasuan publikimin e raportit. Gjykata vuri në dukje se gazetari, kërkesi, duhej të dinte se botimi i raportit ishte një vepër penale. Kështu, duke marrë parasysh gjobën relativisht të ulët të vendosur ndaj gazetarit, Gjykata nuk gjeti se ishte shkelur e drejta e tij për lirinë e shprehjes. Duhet theksuar se pesë gjyqtarë (nga 17) nuk ishin dakord me vendimin, duke u shprehur se shumica e gjyqtarëve, në mendimet e tyre, u përqendruan në mënyrë të panevojshme në natyrën sensacionale të artikujve në vend të rëndësisë së një çështjeje me interes publik.

39 Shih: Bordin Editorial i Pravoje Delo dhe Shtekel kundër Ukrainës, kërkesa nr.33014/05, 5 Maj 2011

40 Shih: Stoll kundër Zvicrës, kërkesa nr. 69698/01, 10 Dhjetor 2007;

4.13. TIMES 1 DHE 2 kundër MBRETERISËSË BASHKUAR

Në këtë rast, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut mbajti qëndrimin se detyrimi i shtypit për t'iu përmbajtur parimeve të gazetarisë së përgjegjshme, dmth. duke konfirmuar saktësinë e informacionit të publikuar (mirëbesimi, etika, informacioni i besueshëm), është edhe më i rreptë kur bëhet fjalë për informacionet që kanë të bëjnë me ngjarjet e kaluara në lidhje me të cilat nuk ka problematika urgjente. Ky detyrim është më i rreptë për arkivat e internetit që përfaqësojnë burimin kryesor të arsimit dhe kërkimit historik sesa me lajmet në lidhje me çështjet aktuale, të cilat janë përkufizuar si “mallrat që prishen” (Times 1 dhe 2 kundër Mbretërisë së Bashkuar)

